

eulotka

11.

grudzień 2004

**Biuletyn Przedstawicielstwa
Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli**

Spis treści:

Gdzie ta cezura?

Ponoć koniec roku i początek kolejnego mają skłaniać do refleksji i do kreślenia planów na przyszłość. W rzeczywistości pozarządowej do tych czynności skłaniają nas najczęściej nie daty, co raczej wymogi sprawozdawcze naszych różnych sponsorów. Ale tak jak w życiu, także w oficjalnych sprawozdaniach trudno o jasną cezurę. Wiele spraw rozpoczętych w poprzedzającym roku (czy nawet wcześniej) dalej będzie żyło (własnym często życiem) jeszcze przez jakiś czas. Patrząc wstecz mamy właśnie wrażenie, że w 2005 roku będziemy mieli do czynienia z wieloma, dobrze nam znanymi sprawami.

Przedstawicielstwo w 2004 roku w dużej mierze zajmowało się pracą związaną z próbą zapewnienia organizacjom pozarządowym jak najszerszych możliwości finansowania swojej działalności z funduszy strukturalnych (FS) i innych źródeł.

Okres wdrażania FS w Polsce tak naprawdę dopiero się zaczął i dopiero teraz widać, jak wiele rzeczy jest jeszcze do zrobienia. Zaczynają się także prace dotyczące nowego okresu programowania FS na okres 2007-2013, tworzenia Narodowego Planu Rozwoju oraz dbania, aby nie zapomniano o organizacjach pozarządowych w trakcie tych prac – zarówno w naszych ministerstwach jak i w instytucjach Unii Europejskiej.

Jedną z cech funkcjonowania Przedstawicielstwa jest nasze dążenie, aby patrzeć w przyszłość – planować kolejne działania, przybliżyć kolejne nowe i naszym zdaniem ważne tematy; przygotowywanie terenu dla innych. Nie wystarczy bowiem, aby w jakimś unijnym czy rządowym dokumencie widniał zapis o uczestnictwie organizacji pozarządowych w danym programie. Aby tak się stało, trzeba przeświecić przepisy i plany rządowe, należy uczestniczyć w planowaniu, wdrażaniu i ocenie tych programów, należy nauczyć się funkcjonować w zmieniających się regulacjach i wymogach.

W tym numerze staramy się przybliżyć kilka takich bardzo istotnych tematów, jak na przykład zasady udzielania gwarancji bankowych i wymagane zabezpieczenia finansowe wobec podmiotów korzystających z funduszy strukturalnych.

W związku z planowanymi konsultacjami społecznymi NPR-u na lata 2007-2013, które rozpocząć się mają na początku 2005 roku, postanowiliśmy przedstawić Państwu zagadnienia związane z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007-2013, czym on jest, jak powstaje, z jakich elementów się składa. Aby się do tych konsultacji móc dobrze przygotować, zdecydowaliśmy się pokazać Państwu dobre praktyki konsultacji społecznych oraz udział organizacji pozarządowych w planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy strukturalnych w innych krajach UE.

Anna Koziół

Paweł Krzeczunowicz

■ Zabezpieczenia wykonania umów przez beneficjentów SPO RZL i IW Equal

str. 3

■ Ściągawka z Narodowego Planu Rozwoju (NPR) na lata 2007–2013

str. 5

■ Dobre praktyki w planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy strukturalnych w UE

str. 8

■ Okazja do napisania środowiskowego manifestu. Irlandia

str. 14

■ Dział wspierania organizacji społecznych. Walia

str. 15

■ Konsultacje społeczne w Wielkiej Brytanii

str. 17

■ Kalendarium wydarzeń

str. 22

Zasady funkcjonowania Przedstawicielstwa

Przedstawicielstwo zostało powołane przez kilkanaście organizacji i federacji w 2001. Dokumentem regulującym działanie Przedstawicielstwa są Zasady Funkcjonowania Przedstawicielstwa POP.

Przyjmowanie nowych członków

Przedstawicielstwo ma formułę otwartą i przewiduje przyjmowanie nowych członków. Organizacje zainteresowane przystąpieniem do Przedstawicielstwa proszone są o przesłanie:

- listu intencyjnego (na adres biura warszawskiego)
- raportu finansowego i merytorycznego za poprzedni rok.

Ponadto warunkiem przystąpienia do Przedstawicielstwa jest podpisanie Zasad Funkcjonowania Przedstawicielstwa oraz Karty Zasad Działania Organizacji Pozarządowych.

Nowi członkowie przyjmowani są po akceptacji członków Rady.

Składka roczna wynosi 2000 zł. Do Przedstawicielstwa przyjmowane są zarówno pojedyncze organizacje, jak i związki organizacji.

Więcej na stronie www.eu.ngo.pl

Rada Programowa Przedstawicielstwa Polskich Organizacji Pozarządowych

Radę Programową tworzą wszyscy członkowie Przedstawicielstwa. W listopadzie 2003 Rada Programowa przyjęła nowy dokument regulujący działanie Przedstawicielstwa i określający jej kompetencje. Są to Zasady Funkcjonowania Przedstawicielstwa POP, które zastąpiły dotychczas obowiązujący Akt Założycielski. Jedną z wprowadzonych zmian jest zniesienie Zarządu, obecnie decyzje podejmowane są, na zasadzie konsensusu, przez wszystkich członków Rady.

Do kompetencji Rady Programowej należy m.in.:

- określanie, wspólnie z pracownikami POP, Stowarzyszeniem na rzecz FIP oraz zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi strategicznych kierunków działalności Przedstawicielstwa,
- określanie zakresu i rodzaju informacji dostarczanych Partnerom w ramach Programu,
- określanie zakresu pomocy w przygotowaniu wizyt dla swoich przedstawicieli w Brukseli,
- akceptacja planu pracy i sprawozdania merytorycznego z działalności Przedstawiciela.

Administratorem Przedstawicielstwa jest Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych.

Obecnie w skład Rady wchodzi:

- Bank BISE
- Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży
- Fundacja Naukowa CASE
- Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych
- Fundacja Ośka
- Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
- Fundacja im. S. Batorego
- Fundacja Wspomagania Wsi
- Instytut Spraw Publicznych
- Małopolskie Towarzystwo Oświatowe
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomocy „Słyszę Serce”
- Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej
- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności
- Sieć SPLOT
- Stowarzyszenie Klon/Jawor
- Stowarzyszenie na rzecz FIP
- Stowarzyszenie „Towarzystwo Amicus”
- Wschodnio-Zachodnia Sieć Współpracy Kobiet NEWW
- Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych
- Związek Biur Porad Obywatelskich

Sponsorzy Przedstawicielstwa

- Crédit Coopératif
- Fundacja im. S. Batorego
- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności oraz:
- Bank BISE S.A.

portal organizacji
pozarządowych
www.ngo.pl

Zabezpieczenia wykonania umów przez beneficjentów SPO RZL i IW Equal*

Jesienią tego roku zostały przyjęte dwa rozporządzenia dotyczące Inicjatywy Wspólnotowej Equal i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. Wśród załączników znajdują się wzory umów z beneficjentami tych programów, a w nich z kolei zapisy dotyczące konieczności zabezpieczeń finansowych. Dla organizacji pozarządowych taka konieczność stanowi nowość, dlatego też warto już teraz przyrzeć się tym kwestiom bliżej. To co istotne — wszystkie koszty związane z zabezpieczeniami uznawane są za kwalifikowalne i należy umieszczać je w tworzonych wraz z wnioskami budżetach.

Dlaczego zabezpieczenia są konieczne?

Podczas zorganizowanych jesienią przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych spotkań informacyjnych na to pytanie starał się odpowiedzieć Aleksander Mleczek — dyrektor Biura Międzynarodowych Relacji Skarbowych w Ministerstwie Finansów. To właśnie to Ministerstwo jest Instytucją Finansującą dla wszystkich programów finansowanych z funduszy strukturalnych w Polsce. W swojej wypowiedzi powoływał się on na doświadczenia „starych” krajów członkowskich, które wskazują na to, że realizacji działań finansowanych ze środków unijnych zawsze towarzyszą próby niezgodnego z prawem ich wydatkowania.

Doświadczenia te potwierdzają dane Komisji Europejskiej i Europejskiego Biura do Spraw Zwalczenia Oszustw OLAF, świadczące o ogromnej skali działań zmierzających do zagarnięcia publicznych środków wspólnotowych. „(...) Nieomal powszechnie znane są informacje, że w obszarze Wspólnej Polityki Rolnej udokumentowano nieprawidłowe wydatkowanie ponad 3,1 mld euro, z czego skutecznie odzyskano zaledwie 17 %, beneficjenci włoscy w ramach wykorzystywania dopłat bezpośrednich do upraw drzew oliwnych wyludzili ponad 550 mln euro, niektóre landy niemieckie przyznają się do ujawnienia średniorocznie wydatków ze środków unijnych poniesionych niezgodnie z przepisami i wymagających windykacji na kwotę 13 % salda wydatkowanego ogółem (...)”.

Fundusze nieprawidłowo wydatkowane wracają do budżetu UE, a gwarantowane jest to przez budżet każdego z krajów członkowskich — tak więc również polski budżet będzie nimi obciążony. „(...) Oznacza to, że finanse publiczne tak naprawdę tracą co najmniej dwa razy. Po pierwsze, wpłacając obowiązkową składkę do Unii, obniżają poziom budżetu, po drugie muszą zwracać równowartość nieodzyskanych środków, dokonują tego obniżenia po raz kolejny. W skrajnych przypadkach obok tej kwoty głównej, strata finansów publicznych pogłębia się jest naliczonymi odsetkami, karami, jak również poniesionymi kosztami obsługi tych wydatków (...)”.

Ministerstwo Finansów — na podstawie danych z innych krajów oraz doświadczeń z wykorzystywania funduszy przedakcesyjnych w Polsce — szacuje, że kwoty środków unijnych nieprawidłowo wydatkowanych mogą przekroczyć 15 % (w latach 2004-2013 przy maksymalnym wykorzystaniu funduszy strukturalnych przewidzianych dla naszego kraju może to wynosić aż 13 mld euro).

Jest więc jasne, że tak duże ryzyko należy zminimalizować i dlatego też do wszystkich umów z beneficjentami wprowadzono paragrafy mówiące o tym, jakie Instytucja Wdrażająca Program ma możliwości odzyskiwania źle — lub niezgodnie z umową wydatkowanych pieniędzy. Zapisy te mają na celu zminimalizowanie obciążenia budżetu państwa.

Jak wyglądają kwestie zabezpieczeń w przypadku IW Equal?

W przypadku IW Equal kwestie te różnią się przy umowach, dotyczących poszczególnych działań. Różnica polega na tym, że w działaniu 1 i 3 zabezpieczeniami objęta musi być całość dotacji, zaś w działaniu 2 [czyli tym, na które przewidziana jest największa pula środków] można je przedstawiać etapami wraz z kolejnymi wnioskami o płatność — przy czym pierwsze zabezpieczenie musi obejmować minimum 33% dotacji. Ponieważ w przypadku tej Inicjatywy projektodawcami są partnerstwa — czyli grupy beneficjentów działających wspólnie — możliwe jest łączenie zabezpieczeń przedstawianych przez poszczególnych partnerów.

* Przy opracowaniu tekstu autorka korzystała z publikacji A. Mleczek „Prawne zabezpieczenie zwrotności nieprawidłowo wydatkowanych publicznych środków wspólnotowych. Postępowanie w sprawie odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych publicznych środków wspólnotowych” oraz z prezentacji przygotowanych przez G. Popowicz z Instytucji Zarządzającej Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Gospodarki i Pracy i A. Królikowskiej z banku BISE.

W paragrafie 14 umowy wymienia się siedem możliwości zabezpieczeń, są to:

1. gwarancja bankowa;
2. gwarancja ubezpieczeniowa;
3. poręczenie według prawa cywilnego przez jednostki sektora finansów publicznych;
4. poręczenie według prawa cywilnego przez inne podmioty do 30 % majątku własnego;
5. cesja praw z polisy ubezpieczeniowej Beneficjenta na Instytucję Zarządzającą EQUAL;
6. zastaw rejestrowy na rzeczach ruchomych Beneficjenta lub strony trzeciej;
7. hipoteka kaucyjna.

W wypadku, gdy kwota przyznanej dotacji jest niższa niż 6 000 000 zł, beneficjent musi wybrać jedno z wyżej wymienionych zabezpieczeń; zaś gdy dotacja wynosi powyżej 6 000 000 zł, należy wybrać pomiędzy: gwarancją bankową, ubezpieczeniową lub hipoteką kaucyjną.

W momencie podpisywania umowy — oprócz wyżej wymienionych zabezpieczeń — beneficjent zobowiązany jest przedstawić Krajowej Strukturze Wsparcia (Fundacji Fundusz Współpracy) weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową lub notarialne oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji w trybie § 4 lub 5 art. 777 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296).

Jak wyglądają kwestie zabezpieczeń w przypadku Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich?

Kwestie zabezpieczeń prawidłowej realizacji umowy reguluje tu paragraf dziewiąty umowy z beneficjentem. W tym programie jednak zabezpieczenia nie są wybierane przez beneficjenta, lecz przez Instytucję Wdrażającą Program (odpowiednio jest to: Departament Wdrażania EFS MGPIPS — w ramach działań: 1.1, 1.5, 1.6, Biuro Wdrażania EFS MENiS — działania 2.1 i 2.2, wojewódzkie urzędy pracy (WUP-y) — działania 1.2 i 1.3, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) — działanie 1.4, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) — działanie 2.3 oraz Urząd Służby Cywilnej — działanie 2.4).

Mogą one wybrać maksymalnie dwie z podanych opcji:

1. złożenie przez beneficjenta w dniu podpisania umowy weksla in blanco wraz z deklaracją wekslową wypełnioną według wzoru określonego w załączniku nr 6;
2. cesja praw z polisy ubezpieczeniowej beneficjenta na Instytucję Wdrażającą;
 - notarialne oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji;
 - przewłaszczenie rzeczy ruchomych beneficjenta na zabezpieczenie;

- hipoteka ustanowiona na nieruchomości beneficjenta;
- poręczenie według prawa cywilnego;
- gwarancja bankowa;
- gwarancja ubezpieczeniowa.

Co oznaczają poszczególne zabezpieczenia wymieniane w umowach?

Weksel

Celem przedłożenia Instytucji Wdrażającej weksla jest przyspieszenie dochodzenia zobowiązań umownych (postępowanie nakazowe). Szczególnym rodzajem weksla jest weksel in blanco, który nie zawiera wszystkich elementów, w tym wypadku w szczególności sumy i daty płatności (zostawia to możliwość Instytucji Wdrażającej podania kwoty, która była wydatkowana nieprawidłowo w wypadku, kiedy nie dotyczy to całości dotacji)

koszt — opłata skarbową — 10 gr od każdych rozpoczętych 100 zł (nie wpływa na ważność weksla)

Notarialne oświadczenie

o dobrowolnym poddaniu się egzekucji

Celem — podobnie jak w przypadku weksla — jest przyspieszenie egzekucji należności. W oświadczeniu tym określona jest suma lub sposób waloryzacji, termin, w którym można wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności, oraz określone warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia egzekucji.

koszt — opłata notarialna

Poręczenie

Zobowiązanie poręczyciela do spłaty zobowiązania wierzyciela na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał (odpowiedzialność solidarna, osobista, całym majątkiem). Jest ono zależne w stosunku do zobowiązania głównego, co oznacza, że ulega ono wygaśnięciu wraz z upływem ważności umowy oraz że jego zakres jest taki sam, jak zakres zobowiązania określony w umowie.

koszt — opłata skarbową (ok. 7 zł)

Hipoteka kaucyjna

Jest to przekazanie przez beneficjenta ograniczonego prawa rzeczowego z określoną sumą najwyższą, na mocy którego Instytucja Wdrażająca może skorzystać z tego prawa i odzyskać źle wydatkowane środki w formie np. nieruchomości, użytkownika wieczystego, niektórych praw członków spółdzielni mieszkaniowej czy wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, oczywiście do kwoty określonej we wpisie. Aby ustanowić hipotekę kaucyjną beneficjent, musi złożyć wniosek o wpis do księgi wieczystej (sądy rejonowe, dział IV) wraz z oświadcze-

dokończenie na str. 13

Ściągawka z Narodowego Planu Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013*

Dlaczego o tym piszemy?

Czy Narodowy Plan Rozwoju (NPR) nie jest przypadkiem kolejnym bardzo obszernym dokumentem przygotowywanym przez kogoś w Warszawie, niemającym tak naprawdę nic wspólnego z naszą rzeczywistością? Być może tak będzie, ale na razie wydaje się, że na tym etapie myślenia o przyszłości i pracy nad dokumentami strategicznymi, NPR na lata 2007-2013 będzie strategią obejmującą całokształt działań rozwojowych kraju — bez względu na pochodzenie środków, z których ten rozwój będzie potem finansowany. Różni się tym od poprzedzającego Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006, który jest dokumentem programującym wykorzystanie przez Polskę funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. W przyszłym NPR-ze uwzględniono działania zarówno współfinansowane z budżetu UE, jak i działania finansowane z innych zasobów (np. krajowych).

Warto więc naszym zdaniem zastanowić się nad jego zawartością, kształtem i skutkami zapisów zawartych w NPR-ze, oraz być może, jeszcze na tym etapie, na etapie konsultacji tego dokumentu — nad ewentualnymi zmianami.

Poniższy tekst jest skrótem potraktowaniem najważniejszych naszym zdaniem informacji, dotyczących tego bardzo obszernego tematu. Zagadnienia czy informacje tu zawarte mają swoje odzwierciedlenie często w kilkuset stronicowych dokumentach. Część z nich jest dopiero w fazie tworzenia, lub na etapie dyskusowania kolejnej ich wersji. Mamy jednak nadzieję, że opracowanie to zapoczątkuje wśród organizacji pozarządowych myślenie o ostatecznym kształcie Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013.

Odrobina historii...

W kwietniu 2004 roku weszła w życie ustawa o Narodowym Planie Rozwoju określająca jego kształt, instrumenty finansowe, wykorzystywane do realizacji celów w nim zawartych (głównie chodzi tu o fundusze strukturalne), system instytucjonalny wydatkowania tych pieniędzy (np. kto jest odpo-

wiedzialny za koordynację działań, a kto za kontrolę finansową), zasady jego koordynacji (np. współpracę instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie funduszami strukturalnymi — MGIP z instytucjami je wdrażającymi jak UM w każdym województwie) czy współpracy z instytucjami UE.

Po co pisany jest NPR 2007-2013?

Istnieje wiele powodów, dla których powstaje taki dokument — długoterminowy i o szerokim zasięgu. Pomimo że w latach 2007-2013 nie będzie konieczne przygotowanie takiego dokumentu przez kraje członkowskie, to Polska zdecydowała, że powinno znaleźć się miejsce, gdzie będą zapisane cele polityki krajowej, uwzględniające również członkostwo w Unii Europejskiej. Pozwoli to na koordynację dalszych działań, związanych np. z wydatkowaniem funduszy UE, a także zmianami instytucjonalnymi niezbędnymi do sprawnego funkcjonowania systemu administracji rządowej. NPR będzie podstawą do negocjowania wysokości środków, które Polska otrzyma z UE w latach 2007-2013. Będzie także elementem brany pod uwagę przy konstruowaniu budżetu państwa na ten okres (bazując na tabelach finansowych przygotowanych właśnie do NPR-u). Będzie także na pewno dokumentem wyjściowym do tworzenia programów operacyjnych sektorowych i regionalnych na lata 2007-2013.

Jakiego typu informacje znajdą się w NPR-ze?

Uwzględniając doświadczenia i wytyczne użyte przy konstruowaniu NPR-u na lata 2004-2006, spodziewać się można, że w kolejnym planie znajdą się takie informacje, jak:

- Diagnoza społeczno-gospodarcza i przestrzenna (w tym analiza SWOT)
- Ocena *ex ante* (przed realizacją) NPR-u 2007-2013
- Kierunki i efekty realizacji polityki strukturalnej w Polsce w latach 2000-2006 (w tym wstępna ocena realizacji NPR-u 2004-2006, programów rozwojowych)

* Tekst powstał na bazie dokumentów roboczych, będących dopiero propozycją rozwiązań i treści, które będą przedmiotem konsultacji społecznych w pierwszym kwartale 2005 roku. W trakcie powstawania tego opracowania nadal trwały prace nad dokumentem będącym wstępną wersją NPR-u 2007-2013, tak więc część informacji tu zawartych może być zmodyfikowana.

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- Zarys programów operacyjnych:
 - Programy finansowane z publicznych środków wspólnotowych
 - Programy finansowane z publicznych środków krajowych
 - Inne programy i działania wspomagające
- Zarys kontraktów wojewódzkich
- Kierunki interwencji Funduszu Spójności
- Finansowanie
- System realizacji
- Aneksy:
 - Prognoza oddziaływania NPR-u na środowisko,
 - Ocena przewidywanego efektu makroekonomicznego realizacji NPR-u
 - Ocena przewidywanego wpływu NPR-u na rynek pracy
 - Ocena przewidywanego wpływu NPR-u na konkurencyjność gospodarki (innowacyjność przedsiębiorstw)

Jaką logiką kierowali się jego autorzy?

Konstruując Narodowy Plan Rozwoju, uwzględniono misję rozwoju kraju w latach 2007-2013, opisano też cele, a także priorytety, działania i wskaźniki.

Nowym elementem NPR-u 2007-2013 mają być tzw. zasady normatywne, które znajdują się w dokumencie jeszcze przed określeniem jego misji i które wskazać mają kierunki myślenia i fundamentalne zasady, przyświecające realizacji NPR-u. Zasady te będą jeszcze elementem dyskusji i uszczegółowienia — tak więc wyjaśni się, co kryje się pod poszczególnymi zapisami, które wymieniamy poniżej:

- Suwerenność jednostki i podmiotowość obywatelska
- Kształtowanie postawy i wspomagania przedsiębiorczości
- Umacnianie rynku i konkurencji
- Uznanie wykształcenia za fundament społeczno-gospodarczego rozwoju
- Wyrównywanie szans poprzez podejmowanie i wspieranie przez państwo działań, które, stwarzając jednostkom możliwości wyboru w kształtowaniu swej aktywności edukacyjno-zawodowej oraz obywatelskiej, a tym samym aktywnie przeciwdziałając wszelkiej dyskryminacji, służą równocześnie formowaniu umiejętności rozpoznawania i korzystania z tych możliwości
- Umacnianie samorządności terytorialnej i samoorganizacji społeczeństwa oraz formowanie tożsamości społeczności lokalnych i regionalnych
- Solidarność społeczna i międzygeneracyjna, w tym sprzyjająca zachowaniu ekosystemu
- Zachowanie i wzbogacanie dziedzictwa kulturowego

- Wspieranie małżeństwa i rodziny
- Stabilność i przewidywalność reguł prawa
- Równy dostęp do sądu i ochrony prawnej konstytucyjnych praw
- Dialog i partnerstwo społeczne

Jaka jest misja NPR-u 2007-2013?

Misją przyświecającą tworzeniu NPR-u było podjęcie działań i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu, w następstwie umocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów oraz wzrostu zatrudnienia, przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Jakie są cele szczegółowe NPR-u 2007-2013?

NPR powinien ustalać niewielką liczbę celów, wynikających z celu strategicznego sformułowanego z perspektywy długookresowej. Cele szczegółowe powinny odnosić się do zagadnień horyzontalnych, będących głównym obszarem zainteresowania polskiej polityki rozwojowej w horyzoncie średnioterminowym. Cel główny i cele szczegółowe NPR-u realizowane będą w ramach kierunków rozwoju (priorytety) oraz zawartych w ich ramach programów operacyjnych. Środki finansowe przypisywane są nie celom, ale poszczególnym priorytetom, a w ich ramach programom operacyjnym.

- Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego
- Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów oraz wzrost zatrudnienia
- Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Jakie są kierunki rozwoju (priorytety) proponowane w treści NPR-u 2007-2013?

W tej chwili zidentyfikowane priorytety, zawarte w projekcie dokumentu, są wskazaniem, na co tak naprawdę mają być kierowane wysiłki prorozwojowe w latach 2007-2013, a co za tym idzie — pieniądze. Należy zwrócić uwagę, że wymienione zostały tu sprawy zdaniem autorów najważniejsze, kluczowe dla rozwoju, a nie wszystkie, którymi trzeba by się zająć. Są to:

Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego

- **Inwestycje** — zwłaszcza będące nośnikiem postępu technologicznego oraz rozbudowujące i modernizujące infrastrukturę techniczną
- **Zatrudnienie** — szczególnie w małych i mikroprzedsiębiorstwach (samozatrudnienie)
- **Eksport** — przede wszystkim wyrobów wysoko przetworzonych i usług

Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów oraz wzrost zatrudnienia

- **Przedsiębiorczość** — zwłaszcza zapewnienie dostępu do kapitału
- **Innowacje** — szczególnie wynikające z zakupu wyników prac badawczo-rozwojowych prowadzonych przez podmioty krajowe
- **Ochrona rynku** — przede wszystkim skuteczne eliminowanie praktyk monopolistycznych i nieuczciwej konkurencji

Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej

- **Integracja społeczna** — zwłaszcza ograniczenie zakresu i głębokości absolutnego ubóstwa
- **Edukacja** — przede wszystkim osłabienie barier dostępu do wykształcenia i możliwości podnoszenia kwalifikacji
- **Aktywizacja i mobilność** — szczególnie zawodowa i przestrzenna

Ale jak to wszystko zrobić?

Podobnie jak obecny NPR, przyszły będzie także opisywał narzędzia realizacji zawartych w nim celów strategicznych. Sprecyzują je kolejne, bardziej już dokładne dokumenty, określające konkretne działania, szczegóły realizacji czy przewidziane na nie konkretne kwoty.

Narodowy Plan Rozwoju realizowany będzie poprzez:

- Programy operacyjne uzgadniane z Komisją Europejską w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia współfinansowane z ERDF, ESF i Funduszu Spójności
- Programy operacyjne realizowane w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna”, współfinansowane z ERDF
- Programy strukturalne określone w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Rybackiego
- Programy realizowane w ramach celu konkurencyjność (cel 1a Nowej Perspektywy Finansowej, czyli wieloletniego budżetu Unii Europejskiej)
- Programy operacyjne krajowe (zatwierdzone przez Radę Ministrów)

Ile to nas będzie kosztować?

Przewidywane środki na realizację NPR-u 2007-2013 zależą od bardzo wielu czynników: począwszy od wyniku negocjacji na temat Nowej Perspektywy Finansowej, skończywszy na stanie naszego budżetu i kwoty, będącej wkładem własnym Polski. Szacuje się, że łącznie do podziału jest pula 334 mld euro na 7 lat, z czego Polska dostanie 71 mld (ponad

19%), w tym 63 mld to środki na fundusze strukturalne i Fundusz Spójności (pozostałe dotyczą rolnictwa i rybołówstwa). Oznacza to, że na każdy rok przypadnie ok. 9 mld euro.

Czy możemy coś z tym zrobić?

Planuje się, że w ramach społecznej debaty na temat NPR-u, w pierwszym kwartale 2005 roku odbędą się konsultacje społeczne wstępnej jego wersji. Proces konsultacji powinien zostać zaplanowany ambitnie, z uwzględnieniem wydolności administracji publicznej, środków finansowych przeznaczonych na NPR i konsultacje społeczne w działalności bieżącej organów administracji i ciał konsultacyjnych, czasu na jej przeprowadzenie oraz wielości i zróżnicowania partnerów społecznych w Polsce.

Kto może uczestniczyć w konsultacjach?

- samorządy województw i inne JST
- środowiska eksperckie profesjonalno-naukowe i jednostki naukowe
- partnerzy społeczni i gospodarczy (organizacje przedsiębiorców i pracodawców, związki zawodowe, samorządy zawodowe, organizacje pozarządowe, władze kościelne)
- parlamentarzyści
- przedstawiciele Komisji Europejskiej

Co dalej?

Konsultacje w formie publicznych spotkań będą koordynowane przez Pełnomocnika Rządu ds. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013, a organizowane przez właściwych ministrów w ramach publicznych instytucji konsultacyjnych. Część spotkań będzie mieć charakter obligatoryjny, np. w celu uzyskania wiążących opinii określonych organów, część powinna mieć charakter roboczy (ekspertcki) i być przeprowadzana na wniosek partnerów społecznych w formach uzgodnionych z administracją publiczną.

Konieczny jest aktywny udział ministrów i marszałków wojewodów w konsultacjach regionalnych.

Dokładny kształt tego procesu, zasoby, którymi będziemy dysponować, a które zostaną udostępnione przez administrację rządową i samorządową, zostaną ustalone prawdopodobnie na początku stycznia 2005 roku tak, żeby proces szeroko zakrojonych konsultacji Narodowego Planu Rozwoju mógł ruszyć pod koniec stycznia.

Opracowała Anna Kozieł

Dobre praktyki w planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy strukturalnych w krajach UE¹

Proces przygotowywania się krajów Europy Środkowej i Wschodniej do wstąpienia do Unii Europejskiej jest często postrzegany jako niepowtarzalna szansa dla demokracji, przejrzystości decyzyjnej oraz ochrony środowiska. Pomoc przedakcesyjna udzielona przez Unię Europejską krajom kandydującym miała stanowić swego rodzaju ćwiczenie w uczciwym i skutecznym wykorzystywaniu finansów publicznych. Miało ono przygotować podstawy dla zarządzania znacznie większymi środkami publicznymi, czyli funduszami strukturalnymi (FS) oraz Funduszem Spójności, do jakich kraje kandydujące uzyskały dostęp po wejściu do Unii Europejskiej. Przygotowując się do członkostwa w Unii, kraje kandydujące miały stworzyć prawne oraz instytucjonalne podstawy zarządzania środkami publicznymi, które nie tylko odzwierciedlałyby długofalowy interes społeczny, ale były również zgodne z dobrymi praktykami w administrowaniu funduszami publicznymi.

Przez ostatnie lata CEE Bankwatch Network oraz Friends of the Earth Europe starały się ściśle monitorować proces zarządzania unijną pomocą finansową w Europie Środkowej i Wschodniej. Z nabytych doświadczeń wynika, że proces rozporządzania funduszami unijnymi jest bardzo często uzależniony od politycznych względów i priorytetów, a wydajność i jakość danego projektu oraz jego wpływ na środowisko są często traktowane jako sprawa drugorzędna. Zbyt mało uwagi poświęca się także bardziej strategicznemu planowaniu wykorzystania pomocy unijnej. W rezultacie, pieniądze unijnych podatników oraz środki na krajowe dofinansowanie są często wykorzystywane na projekty, które są niezgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, wdrażane przez instytucje z nieprzejrzystymi i niedemokratycznymi procedurami podejmowania decyzji oraz które nie dają obywatelom możliwości rzeczywistego uczestniczenia w programowaniu, wdrażaniu oraz monitorowaniu funduszy unijnych. (...)

Według Artykułu 8 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych, procesy planowania, administrowania, wdrażania i monitorowania FS powinny podlegać zasadzie partnerstwa. Oznacza to, że:

1. Działania Wspólnoty uzupełniają lub wspierają korespondujące z nimi działania krajowe. Przygotowane są w ramach ścisłych uzgodnień, zwanych dalej „partnerstwem”, między Komisją a państwem członkowskim, oraz z organami i instytucjami wyznaczonymi przez państwo członkowskie w ramach przepisów krajowych i aktualnych praktyk, mianowicie:

- organami regionalnymi i lokalnymi oraz innymi właściwymi organami publicznymi,
- partnerami ekonomicznymi i społecznymi,
- innymi odpowiednimi, kompetentnymi instytucjami w tych ramach.

Partnerstwo jest prowadzone przy pełnej zgodności z odpowiednimi uprawnieniami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi każdego z partnerów, określonych w akapicie pierwszym.

Przy wyznaczaniu najbardziej reprezentacyjnego partnerstwa na szczeblu krajowym, regionalnym, lokalnym lub innym, państwo członkowskie tworzy szerokie i efektywne stowarzyszenie wszystkich istotnych podmiotów według krajowych przepisów i praktyk, biorąc pod uwagę potrzebę wspierania równości traktowania kobiet i mężczyzn oraz trwały rozwój poprzez integrację wymogów ochrony i poprawy środowiska.

Wszystkie wyznaczone strony, zwane dalej „partnerami”, są partnerami dążącymi do wspólnego celu.

2. Partnerstwo obejmuje przygotowanie, finansowanie, monitorowanie i ocenę pomocy. Państwa członkowskie zapewniają stowarzyszenie ważnych partnerów na różnych etapach programowania, biorąc pod uwagę termin każdego etapu.

¹ *Fragment wstępu do raportu „Najlepsze Dostępne Praktyki. Uczestnictwo społeczne w programowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy unijnych”. Raport opracowany przez CEE Bankwatch Network, Friends of the Earth Europe oraz Instytut Ekonomii Środowiska. Pod redakcją A. Guły, H. Zamkovskiej i A. Dworakowskiej. Więcej informacji na stronie: <http://www.iee.org.pl>*

Z doświadczenia wynika jednak, że transpozycja ogólnych przepisów unijnych niekoniecznie gwarantuje właściwe wdrożenie zasady partnerstwa na poziomie krajowym. Kolejnym problemem jest fakt, że unijne przepisy dotyczące zasady partnerstwa nie odnoszą się bezpośrednio do organizacji pozarządowych, zaś nieprecyzyjne sformułowania dają władzom krajowym wolną rękę w podjęciu decyzji czy włączyć organizacje pozarządowe w proces zarządzania funduszami unijnymi, czy też nie. Przepisy krajowe często nie zapewniają obywatelom dostępu do wszystkich niezbędnych informacji na czas. Nie gwarantują one także jasnych, skutecznych oraz możliwych do wdrożenia instrumentów wzmacniających uczestnictwo w wyżej wspomnianych procesach, nawet w wypadku, gdy przepisy takie są zgodne z ogólnymi przepisami unijnego rozporządzenia.

(...) CEE Bankwatch Network oraz Friends of the Earth Europe, począwszy od 2000 roku, starały się śledzić powyższe zagadnienia w ośmiu krajach kandydujących: Bułgarii, Czechach, Estonii, na Litwie, Łotwie, w Polsce, na Słowacji i na Węgrzech. (...)

Na tej podstawie opracowany został raport „Najlepsze Dostępne Praktyki. Uczestnictwo społeczne w programowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu funduszy unijnych”.

Celem publikacji jest propagowanie pozytywnych, innowacyjnych rozwiązań odnośnie uczestnictwa społecznego w programowaniu, wdrażaniu oraz monitorowaniu funduszy unijnych w nowych krajach członkowskich oraz krajach kandydujących. Tego typu informacje mogą także przyczynić się do poprawy jakości zarządzania unijnymi środkami publicznymi. Jednakże, pomimo że opisywane przykłady traktują o pozytywnych rozwiązaniach, ich autorzy często zwracają także uwagę na aspekty, które nadal stanowią problem i wymagają poprawy, tak aby dana praktyka wdrażania zasady partnerstwa była rzeczywiście przykładowa. Dlatego też, opisywane przykłady powinny być traktowane jako najlepsze dostępne praktyki, co nie oznacza, że praktyki te nie wymagają dalszego usprawnienia.

Poniżej prezentujemy Państwu trzy przykłady zaczerpnięte z ww. raportu. Dotyczą one przede wszystkim organizacji ekologicznych. Wydaje nam się jednak, że warto skorzystać z doświadczeń tej

branży organizacji pozarządowych, gdyż jest ona prężna i skuteczna w swoich działaniach.

Zaangażowanie organizacji pozarządowych w przygotowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Narodowego Planu Rozwoju w Czechach.²

Wstęp

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko (SOOŚ) wstępnej wersji Narodowego Planu Rozwoju (NPR) dla Czech na okres 2000 — 2006 została przeprowadzona między lipcem 1999 a styczniem 2000. Ocena ta została przygotowana w ramach procesu planowania przyszłego wykorzystania unijnych funduszy strukturalnych w Czechach. Była ona oparta zarówno na czeskich przepisach dotyczących SOOŚ, a także ogólnych wytycznych dla przygotowywania SOOŚ w dokumentach programowych dla funduszy strukturalnych. Dokumentacja SOOŚ została przygotowana przez Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią (REC)³ we współpracy z Czeską Akademią Nauk.

Opis

Proces opracowywania NPR wzbudził duże zainteresowanie organizacji pozarządowych, które od końca 1998 roku domagały się przeprowadzenia dokładnej SOOŚ dla NPR-u, w oparciu o odpowiednie wymagania czeskiej legislacji, dotyczącej ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ), a także o wymagania dotyczące oceny *ex ante* przygotowywanej dla dokumentów programowych funduszy strukturalnych. W wyniku tych próśb Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zawarły umowę o rozpoczęciu prac nad SOOŚ dla NPR-u. Oficjalnie prace te zostały zainicjowane Rozporządzeniem Rządu Czeskiego Nr 714/1999.

Prace nad NPR-em były koordynowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Narodowy Komitet Programujący dla Spójności Gospodarczej i Społecznej. Pierwsza, wstępna wersja NPR-u analizowała kluczowe kwestie rozwoju regionalnego w odpowiednich sektorach gospodarki oraz wyznaczała kluczowe priorytety i działania, które powinny uzyskać wsparcie w latach 2000–2006 w ramach funduszy przedakcesyjnych oraz, po wejściu Czech do Unii Europejskiej, w ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności.

² Na podstawie raportu „Environmental Assessment of the Regional Development Plan of the Czech Republic” – Jiří Dusík i Simona Šulcová, Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią

³ Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią (REC) to bezstronna, neutralna, niekomercyjna organizacja, której misją jest pomaganie w rozwiązywaniu problemów ochrony środowiska w Europie Środkowej i Wschodniej. REC został utworzony w 1990 roku przez Stany Zjednoczone, Komisję Europejską oraz Węgry. Ostatni sponsorzy to Unia Europejska, rządy, a także inne instytucje prywatne i międzyrządowe.

Głównym celem SOOŚ było zaproponowanie takich zmian do NPR-u, które przyczyniłyby się do pełniejszego uwzględnienia kwestii środowiskowych. Propozycje te miały być wykorzystane przez zespoły ds. programowania NPR-u. Tak więc celem było nie tylko wykonanie oceny, ale także przygotowanie propozycji zmian, a tym samym zainicjowanie dialogu pomiędzy członkami zespołu pracującego nad SOOŚ oraz zespołu ds. programowania NPR-u. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zleciło przygotowanie dokumentacji SOOŚ lokalnej jednostce REC, która z kolei we współpracy z Czeską Akademią Nauk powołała zespół ds. SOOŚ, którego zadaniem miała być ocena całego NPR-u. Zespół ten składał się z 17 specjalistów — około połowę z nich stanowili konsultanci OOS lub naukowcy z dziedziny ochrony środowiska zaś drugą połowę reprezentanci POE.

Uczestnictwo społeczne

W celu zapewnienia jak największej przejrzystości podejmowanych decyzji zespół SOOŚ starał się zapewnić odpowiednie rozpowszechnienie wstępnej wersji NPR-u, tak żeby społeczeństwo mogło zgłosić swoje uwagi do dokumentu. Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wspólnie ustaliły, w jaki sposób zagwarantować uczestnictwo społeczne w procesie przygotowywania NPR-u. Niezbędne informacje były rozpowszechniane poprzez krajowe oraz regionalne media, a także przez Internet (głównie poprzez stronę Ministerstwa Rozwoju Regionalnego). W proces włączone zostały również POE (pozarządowe organizacje ekologiczne) oraz odpowiednie władze krajowe. Uwagi zostały zebrane w formie pisemnej (za pomocą poczty, faksu oraz poczty elektronicznej) oraz podczas dwóch konsultacji społecznych zorganizowanych na poziomie krajowym. Dodatkowo zorganizowano trzy konsultacje społeczne na poziomie regionalnym. Zespół SOOŚ zebrał i rozważył wszystkie uwagi, jakie wpłynęły na piśmie lub podczas spotkań konsultacyjnych. Raport podsumowujący odpowiedzi zespołu SOOŚ na uwagi został opublikowany w Internecie.

Dokumentacja SOOŚ, przegląd uwag i komentarzy oraz sposób ustosunkowania się do nich zespołu SOOŚ zostały przedłożone Ministerstwu Środowiska. Ministerstwo Środowiska opublikowało swoje oficjalne Stanowisko SOOŚ odnośnie NPR-u, akceptując analizowany dokument oraz przedstawiając szereg zaleceń, którym powinny podlegać dalsze prace nad NPR-u oraz jego wdrażanie.

Wnioski

Powierzenie organizacji pozarządowej REC przygotowania SOOŚ (strategicznej oceny oddziaływania na środowisko) dla NPR-u oraz zorganizowania i przeprowadzenia całego procesu, a także uwzględnienie innych specjalistów z sektora pozarządowego w zespole SOOŚ, dowodzi, że organizacje pozarządowe mogą odegrać ważną rolę jako partner instytucji państwowych w przygotowywaniu i wdrażaniu nowych strategii czy polityk. Proces, na którego czele stali specjaliści z organizacji pozarządowych, przeprowadzony przy szerokim uczestnictwie innych organizacji pozarządowych, był wysoce przejrzysty i gwarantował wysoki poziom uczestnictwa społecznego w pracach nad SOOŚ. Ponadto w jego wyniku przygotowano rekomendacje odnośnie metodologii SOOŚ dla planów rozwoju regionalnego.

Zaangażowanie organizacji pozarządowych w przygotowanie i ocenę *ex ante* Programu Operacyjnego Regionu Turyngii w Niemczech w okresie 2000-2006

Wstęp

Początkowo organizacje pozarządowe nie były zaangażowane w zarządzanie funduszami strukturalnymi w Turyngii. Włożono jednak wiele wysiłku, by w znaczący sposób poprawić tę sytuację, a pozarządowym organizacjom ekologicznym (POE) stworzono możliwość przygotowania oceny *ex ante* oddziaływania na środowisko wstępnej wersji Programu Operacyjnego Turyngii na lata 2000-2006. Stworzono w ten sposób bardzo dobrą podstawę dla zwiększenia zaangażowania POE w prace Komitetu Monitorującego. Organizacje zaczęły być postrzegane jako wiarygodni partnerzy.

Opis

Turyngia, tzw. „zielone serce Niemiec”, jest położona w południowo-zachodniej części byłego NRD. Jako jeden z pięciu wschodniemieckich landów została ona uznana przez Unię Europejską za „Region Celu 1”.⁴

Na początku pierwszego okresu funkcjonowania funduszy strukturalnych (w latach 1994-1999) władze Turyngii nie robiły wiele w celu zastosowania zasady partnerstwa i zaangażowania w zarządzanie FS partnerów społecznych, w tym także organizacji pozarządowych. Komisja Europejska skrytykowała rząd Turyngii za nieprzestrzeganie unijnych regulacji i zaleciła włączenie partnerów społecznych w proces monitoringu. W rezultacie w 1996 r. organizacje ekologiczne otrzymały jedno miejsce w Ko-

⁴ Region opóźniony w rozwoju, w którym wskaźnik PKB per capita jest niższy niż 75% przeciętnej dla całej Unii.

mitecie Monitorującym Program Operacyjny Turyn-
gii. Na to stanowisko wybrano przedstawiciela
BUND, jednej z największych organizacji działają-
cych na rzecz ochrony środowiska w Niemczech.
Jednakże przedstawiciel ten nie miał prawa głosu,
a problemy nawarstwiały się dodatkowo z powodu
niedostatecznej informacji, zbyt późnego dostarcza-
nia dokumentów przed posiedzeniami Komitetu Mo-
nitorującego oraz niewystarczającej zdolności orga-
nizacji pozarządowych do opracowania komenta-
rzy i ekspertyz do ww. dokumentów. W celu uspra-
wienia współpracy między POE oraz poprawienia
zdolności tychże organizacji, Światowy Fundusz na
rzecz Przyrody zorganizował w 1999 r. kilka spo-
tkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych
w Komitetach Monitorujących. Ważnym efektem tych
spotkań było zapewnienie finansowania przygotowa-
nia przez POE oceny *ex ante* dotyczącej oddzia-
ływania na środowisko wstępnej wersji Programu
Operacyjnego na lata 2000-2006.

Ocena dotyczyła całego Programu Operacyjnego,
ale oddziaływanie na środowisko zostało przeanaliz-
owane także osobno dla każdego z funduszy struk-
turalnych. Pomimo że zakończono tę ocenę jedynie
na etapie dokumentu roboczego i tak została ona
uwzględniona podczas posiedzeń przygotowawczych
dotyczących Programu Operacyjnego oraz wzięta pod
uwagę przez osoby dokonujące oficjalnej ewaluacji
tegoż programu. I mimo że rząd Turyn-
gii był krytyczny wobec rezultatów oceny sporządzonej przez
POE, która w niektórych punktach stała w jawnej
sprzeczności ze stanowiskiem osób opracowujących
oficjalną ewaluację, to poszczególni członkowie rzą-
du zwrócili uwagę i na nią.

Ponadto ocena *ex ante*, przygotowana przez POE,
przyczyniła się do poprawy statusu przedstawicieli
organizacji pozarządowych w Komitecie Monitorują-
cym. Organizacje te zostały zaproszone do uczest-
nictwa w kilku grupach roboczych powołanych
w celu opracowania wstępnej wersji Programu Ope-
racyjnego Turyn-
gii na okres 2000-2006. Przedstawi-
ciele organizacji w grupie roboczej ds. Funduszu
Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie zdołali wymusić
włączenie do projektu programu kilka ważnych dzia-
łań, powiązanych z promocją rolnictwa ekologicz-
nego, zachowaniem przyrody i krajobrazu, ochroną
zwierząt i trwałym rozwojem wsi.

Wnioski

Dzięki zaangażowaniu w sporządzenie oceny *ex
ante*, dotyczącej wstępnej wersji Programu Ope-
racyjnego organizacje pozarządowe zyskały większe
uznanie i stały się członkami grup roboczych, po-
wołanych w celu przygotowania tego projektu.
Uwzględnienie wniosków, płynących z oceny *ex
ante*, sporządzonej przez organizacje pozarządo-

we i uwzględnienie aspektów ekologicznych
w działaniach w zakresie rolnictwa, doprowadziło
w konsekwencji do poprawy jakości Programu
Operacyjnego. Aktywne podejście organizacji po-
zarządowych wzmocniło ich potencjał i poprawiło
ich pozycję w przyszłych procesach podejmowa-
nia decyzji i inicjowaniu procesów uczestnictwa
w konsultacjach. Dzięki podjętym działaniom śro-
dowisko będzie lepiej chronione podczas realiza-
cji Programu Operacyjnego.

Wprowadzenie systemowych rozwiązań zwal- czających nepotyzm oraz zapobiegających konfliktowi interesów na Słowacji

Wstęp

W związku z wadliwym systemem zarządzania gran-
tami udzielanymi w ramach Funduszu PHARE
w 2003, grupa organizacji pozarządowych monito-
rująca wydatkowanie funduszy unijnych postano-
wiła przeanalizować problemy zgłaszane przez wielu
potencjalnych beneficjentów (zarówno organizacje
pozarządowe, jak i małe przedsiębiorstwa oraz gmi-
ny). W styczniu 2004 analiza została przedstawiona
wydziałowi antykorupcyjnemu w Ministerstwie Spra-
wiedliwości, odpowiedzialnemu za przeciwdziałanie
korupcji w sensie ogólnym, a nie jedynie kontro-
lowanie spraw związanych z funduszami unijnymi.
W wyniku inicjatywy podjętej przez ww. grupę,
przyjęta została uchwała rządowa wzywająca do
wdrożenia szeregu rozwiązań instytucjonalnych oraz
prawnych w celu wyeliminowania problemów zi-
dentyfikowanych we wspomnianej analizie.

Opis

Grupa organizacji pozarządowych monitorująca
wydatkowanie funduszy unijnych domagała się prze-
prowadzenia całościowego przeglądu wszystkich
prawnych przepisów i wytycznych regulujących
dostęp potencjalnych beneficjentów do informacji
na temat finansowania z Unii, oceny projektów oraz
procesu wybierania projektów do dofinansowania,
monitorowania i nadzoru, a także przeglądu wszyst-
kich rozwiązań gwarantujących przejrzystość pro-
cesu zarządzania funduszami unijnymi oraz wyeli-
minowania możliwych konfliktów interesów. Ponad-
to zaapelowano o ujednoczenie praktyk stosowa-
nych przez różne instytucje zarządzające fundusza-
mi oraz wprowadzenie jasnych, ścisłych i możliwych
do wyegzekwowania przepisów zapobiegających
powielaniu błędów z przeszłości.

Ku zaskoczeniu grupy, w maju 2004, w odpowie-
dzi na jej inicjatywę, wydział antykorupcyjny przygo-
tował szczegółową analizę prawną badającą istnieją-
ce środki prawne przeciwdziałające nadużyciom oraz
korupcji w zarządzaniu funduszami unijnymi. Pomi-

mo że niektóre instytucje zarządzające były niechętnie nastawione do współpracy, inne, a mianowicie Ministerstwo Spraw Społecznych oraz Ministerstwo Finansów, aktywnie wsparły tą inicjatywę.

Wyżej wspomniana analiza prawna obnażyła nie tylko luki w istniejącym już prawodawstwie oraz niejasne wytyczne pozwalające na dowolną interpretację przepisów, ale także brak zrozumienia przepisów ze strony różnych instytucji. W czerwcu 2004 reprezentanci niezależnej grupy monitorującej wydatkowanie funduszy unijnych przyjęli zaproszenie wydziału antykorupcyjnego oraz Ministra Sprawiedliwości do uczestniczenia w pracach nad przygotowaniem szeregu rozwiązań w celu zapobieżenia przyszłym nadużyciom w zarządzaniu funduszami. Następnie wersja wstępna dokumentu została przekazana instytucjom zarządzającym oraz agencjom wdrożeniowym do konsultacji. Minister Sprawiedliwości przedłożył rządowi raport prezentujący wyniki i rekomendacje płynące z analizy, zatytułowany „Ochrona prawna przed brakiem przejrzystości, nadużyciami oraz konfliktami interesów w kontekście podejmowania decyzji odnośnie funduszy unijnych na Słowacji”. W raporcie znalazła się propozycja, żeby wszystkie zaproponowane rozwiązania zostały przeniesione do przepisów regulujących działalność wszystkich instytucji związanych z funduszami unijnymi.

18 sierpnia 2004 rząd słowacki przyjął rozporządzenie nakładające obowiązek „ujednoczenia i dostosowania wszystkich prawnych oraz innego rodzaju regulacji przyjętych przez władze centralne Republiki Słowackiej, w tym odpowiednich instrukcji oraz wytycznych, a także innych aktów prawnych, tak aby były one zgodne z [ww.] raportem przed 30 października”. Minister Sprawiedliwości został zobowiązany do „wypracowania jasnej definicji konfliktu interesów oraz do określenia odpowiedzialności osób zamieszanych, w tym zdefiniowania sankcji za pogwałcenie zasad dotyczących konfliktu interesów” przed końcem sierpnia. Wszystkie rekomendacje zawarte w raporcie są obowiązujące dla wszystkich instytucji zarządzających i muszą być wdrożone przed jasno określonymi terminami.

Wnioski

Pierwsze efekty podjętej inicjatywy są już widoczne. 9 września 2004 Minister Sprawiedliwości ogłosił „Zasadę wykluczającą konflikty interesów” (patrz: Załącznik poniżej), co zostało ogólnie ocenione jako bardzo korzystny rezultat. Wkrótce podjęte zostaną kolejne kroki.

Ww. rozporządzenie z pewnością stanowi dobrą praktykę, którą warto powielać w innych krajach ze słabym prawodawstwem. Przez wiele lat urzędnicy państwowi na różnych szczeblach czerpali korzyści z niejasnych przepisów lub ich braku, gdyż taka

sytuacja pozwalała na podejmowanie decyzji w bardzo dowolny sposób. Zazwyczaj urzędnicy ci ignorowali apele organizacji pozarządowych domagających się zmiany przepisów. Rozporządzenie z 18 sierpnia może położyć kres takim praktykom. Jest ono jednym z pierwszych rozporządzeń na Słowacji, które określa obowiązki urzędników państwowych z punktu widzenia interesu społecznego, a nie interesu administracji państwowej.

Jednakże samo rozporządzenie nie wyeliminuje patologicznych zachowań, jeśli nie zostanie ono odpowiednio wdrożone i jeśli proces wdrażania nie będzie dostatecznie monitorowany i nadzorowany. Dlatego też grupa organizacji pozarządowych monitorująca wydatkowanie funduszy unijnych będzie dalej starać się kontrolować, czy przyjęte rozwiązania są przestrzegane.

Załącznik — opis zasady wykluczającej konflikty interesów

Zasada ta dotyczy wszystkich procesów decyzyjnych związanych z wykorzystaniem funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności i ma na celu wyeliminowanie potencjalnych konfliktów interesów publicznych i prywatnych. Odnosi się ona do wszystkich zainteresowanych osób zarówno po stronie wnioskujących o pomoc, jak i po stronie przedstawicieli organów odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji oraz ocenę.

Konflikt interesów został zdefiniowany jako sytuacja, podczas której, ze względu na osobisty, lub podobny, związek pomiędzy stronami zagrożone jest obiektywne i bezstronne przygotowanie oraz przeprowadzenie naboru projektów w ramach programów finansowanych z funduszy unijnych, a także system oceny i wyboru projektów. Związki osobiste lub podobne, to: związki rodzinne, bliskość emocjonalna, polityczna lub finansowa lub każdy inny interes, niezwiązany z interesem publicznym, współdzielony z wnioskującym o bezzwrotną pomoc finansową z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, budżetu państwowego lub innych środków publicznych.

Wszystkie umowy o przyznaniu państwowej pomocy finansowej muszą zawierać przepis o rozwiązaniu kontraktu i obowiązku zwrotu środków finansowych w przypadku, gdy organ odpowiedzialny za zbadanie wniosku uzna, że zasada wykluczająca konflikty interesów została pogwałcona.

Powyższa zasada odnosi się do następujących grup osób.

Przygotowanie i złożenie projektu:

- osoby upoważnione przez Instytucje Zarządzające do udostępniania informacji dla wnioskodawców nie mogą być zaangażowane przygotowawcze, składanie lub wdrażanie projektów;

- osoby uczestniczące w przygotowaniu naboru projektów, linii grantowych lub pomocy publicznej nie mogą być zaangażowane w przygotowanie, składanie lub wdrażanie projektu w ramach danego naboru projektów, linii grantowych lub pomocy publicznej;
- osoby zaangażowane w przygotowywanie i wdrażanie projektów będących w gestii administracji publicznej nie mogą uczestniczyć w ocenie i wyborze projektów w ramach danego naboru projektów, linii grantowych lub pomocy publicznej.

Ocena zgodności administracyjnej:

Osoby upoważnione przez Instytucję Wdrażającą do przeprowadzenia oceny zgodności admini-

stracyjnej nie mogą być zaangażowane w przygotowanie, składanie lub wdrażanie projektów.

Ocena i wybór projektów:

Następujące osoby nie mogą być zaangażowane w przygotowanie, monitoring lub wdrażanie projektów w ramach danego naboru projektów, linii grantowych lub pomocy publicznej:

- osoby upoważnione przez Instytucję Wdrażającą do przeprowadzenia oceny projektów;
- zewnętrznymi ewaluatorzy (asesorzy);
- członkowie komitetów odpowiedzialnych za wybór projektów;
- każda inna osoba zaangażowana w ocenę i wybór projektów lub nadzór nad tymi procesami.

Opracowała Agnieszka Dziarmaga

dokończenie ze str. 4

niem właściciela w formie aktu notarialnego o ustanowieniu tego prawa (ograniczone prawo rzeczowe). Niestety ten rodzaj zabezpieczenia niejednokrotnie wiąże się z długim okresem oczekiwania (np. w Warszawie może to trwać nawet rok).

koszt:

- podatek od czynności cywilnoprawnych w wysokości — 19 zł,
- wpis sądowy od wniosku o wpis do hipoteki (każdej): dziesiąta część kwoty wyliczonej w następujący sposób:
 - do 10.000 zł — 8%, nie mniej jednak niż 30 zł
 - od 10.001 zł do 50.000 zł: od pierwszych 10.000 zł — 800 zł, a od nadwyżki ponad 10.000 zł — 7%
 - od 50.001 zł do 100.000 zł: od pierwszych 50.000 zł — 3.600 zł, a od nadwyżki ponad 50.000 zł — 6% ,
 - powyżej 100.000 zł od pierwszego 100.000 zł — 6.600 zł, a od nadwyżki ponad 100.000 zł — 5% nie więcej jednak niż 100.000 zł
- taksa notarialna: połowa kwoty wyliczonej w następujący sposób:
 - do 3.000 zł — 100 zł; (+ 22% VAT)
 - powyżej 3.000 zł do 10.000 zł - 100 zł + 3 % od nadwyżki powyżej 3.000 zł; (+ 22% VAT)
 - powyżej 10.000 zł do 30.000 zł — 310 zł + 2 % od nadwyżki powyżej 10.000 zł; (+ 22% VAT)
 - powyżej 30.000 zł do 60.000 zł — 710 zł + 1 % od nadwyżki powyżej 30.000 zł; (+ 22% VAT)
 - powyżej 60.000 zł do 1.000.000 zł — 1.010 zł + 0,5 % od nadwyżki powyżej 60.000 zł; (+ 22% VAT)
 - powyżej 1.000.000 zł — 5.710 zł + 0,25 % od nadwyżki ponad 1.000.000 zł, nie więcej jednak niż sześciokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszanego do celów emerytalnych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospo-

litej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, stosowanego poczynając od drugiego kwartału każdego roku przez okres jednego roku: (+ 22% VAT).

Przykładowy koszt: ustanowienie hipoteki kaucyjnej do kwoty 100 000 zł — 1 284 zł

Zastaw rejestrowy

Zabezpieczenie to podobne jest do hipoteki kaucyjnej z tym, że odzyskane środki będą w tym wypadku w formie: rzeczy ruchomych, prawa na dobrach niematerialnych, prawa na papierach wartościowych. koszt — wniosek o wpis zastawu rejestrowego — 200 zł; podpisy, informacje, zaświadczenia — ok. 50 zł, razem 250 zł.

Gwarancja bankowa

Zabezpieczenie to oznacza, że w przypadku wykazania nieprawidłowości, to bank — po przedstawieniu z góry określonych dokumentów — wypłaca pieniądze na rzecz wierzyciela beneficjenta. W umowie między beneficjentem a bankiem powinny się znaleźć: termin, wysokość i przedmiot zobowiązania. Jest to z pewnością najbezpieczniejsza dla Instytucji Wdrażających forma zabezpieczenia, jednak jest ona również najtrudniejsza do uzyskania dla beneficjenta — szczególnie dla organizacji pozarządowej. Aby uzyskać gwarancję bankową należy:

- mieć zdolność kredytową — beneficjent jest zdolny do wykonania umowy
- przedstawić dokumenty (statutowe, finansowe)
- przedstawić zabezpieczenia, poręczenia, gwarancje lub zabezpieczenia rzeczowe

koszt — opłata za rozpatrzenie wniosku, prowizja przygotowawcza oraz prowizja za ryzyko (pobierana okresowo przez cały czas trwania umowy gwarancji).

Opracowała Ewa Kolankiewicz

Okazja do napisania środowiskowego manifestu. Irlandia

O uczestnictwie trzeciego sektora w planowaniu środków europejskich w Irlandii, opowiada **Robin Hanan** – koordynator irlandzkiej krajowej sieci walki z ubóstwem **EAPN Ireland**.

IP **Jak w Irlandii wyglądało uczestnictwo organizacji pozarządowych w planowaniu środków europejskich, gdy w 1973 r. stała się ona państwem członkowskim Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej – tego, co teraz nazywamy Unią Europejską?**

Robin Hanan – To wyglądało całkiem inaczej, aniżeli teraz u was, to był o wiele wolniejszy, stopniowy proces. Choć od początku mieliśmy do czynienia z konsultacjami wokół Narodowego Planu Rozwoju (NPR-u), to procedury włączania opinii organizacji społecznych były mało rozwinięte. Owszem, pewne znaczące dla życia społecznego organizacje charytatywne wyrażały swe opinie – tak było na przykład w przypadku Saint Vincent de Paul Society – ale ci, którzy wyrażali opinie (a byli to przede wszystkim eksperci, a nie organizacje) robili to właściwie nieformalnie. Dopiero w 1996 r. organizacje społeczne zostały oficjalnie włączone w Krajowe Porozumienie Partnerskie (*National Partnership Agreement*). To pozwoliło nam oficjalnie uczestniczyć w konsultacjach wokół NPR-u, które są ściśle związane z Porozumieniem.

IP **Czym jest zatem Porozumienie?**

– W latach pięćdziesiątych rozpoczął się w Irlandii system trójstronnego uzgadniania poziomów płac. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, gdy sytuacja gospodarcza w Irlandii była trudna i było wysokie bezrobocie, ustalenia te zaczęły dotyczyć już nie tylko płac, ale także spraw makroekonomicznych. Wtedy też przemianowano te wieloletnie ustalenia i zaczęto mówić o partnerstwie. Do tradycyjnych partnerów społecznych dołączyła reprezentacja rolników, a potem organizacji społecznych. Proces partnerstwa zapisany w przepisach unijnych, zwłaszcza w stosunku do funduszy strukturalnych, jest podporządkowany mechanizmowi Porozumienia. Kto zatem się nie zgadza z ustaleniami Porozumienia, traci wpływy w komitetach monitorujących wokół funduszy. Tak jest z nami.

IP **Jak to?**

– EAPN Ireland, tak jak wiele organizacji w Irlandii, które działają na rzecz zwalczania ubóstwa (choć nie wszystkie), nie zgodziło się w 2003 r. podpisać Porozumienia, ponieważ nie zamierzamy fir-

mować polityki makroekonomicznej tam zapisanej. Porozumienie jest wynegocjowanym dokumentem obowiązującym wszystkie strony, a jego podpisane w takim kształcie utrudniłoby nam krytykowanie także tych zapisów, z którymi się nie zgadzamy. Teraz nasi przedstawiciele w komitetach monitorujących są stopniowo zastępowani przez przedstawicieli tych, co się pod Porozumieniem podpisali.

IP **Czyli straciliście także wpływ na Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013?**

– W pewnym sensie. Nie zasiadamy już w Komitecie monitorującym NPR, do którego zadań należy także opiniowanie wniosków przedstawianych przez obywateli i organizacje w stosunku do kolejnego NPR-u. Ale możemy oczywiście wysłać nasze opinie do komitetu i będziemy uczestniczyć w spotkaniach z obywatelami organizowanych przez rząd.

IP **Byliście jednak zaangażowani w konsultacje wokół NPR-u na okres 2000-2006? Co wtedy osiągnęliście?**

– Dyskusje w ramach Porozumienia pozwoliły na określenie ogólnych zapisów NPR-u. Trudno jednak stwierdzić, na ile to nasi członkowie wprowadzili pozytywne zapisy na temat zwalczania ubóstwa, czy też na ile rząd sam to zrobił. Tak jak to zwykle bywa w przypadkach konsultacji, pomysły często znikają w biurokratycznej machinie. Zresztą udział w tym procesie nieco zniekształca tradycyjny podział ról typowy dla lobbingu. Nie ma już czystej konfrontacji, raczej dominuje szukanie konsensusu. Uczestnicząc w procesie, stwarza się wrażenie, że organizacja społeczna popiera politykę rządu, a przede wszystkim nie ma się wpływu na podział środków w ramach NPR-u.

IP **A jakie pozytywne wyniki z tego zaangażowania?**

– Pozytywny jest dostęp do dokumentów i informacji, choć zwykle są to teksty trudne do przeczytania, a terminy zgłaszania uwag są zabójcze. Jednak nie zapominajmy, że decyzje zostały już podjęte w momencie zredagowania tych dokumentów. Istotniejszy jest wpływ, który można mieć przez nieformalne kontakty z urzędnikami. A te kontakty są budowane właśnie przez uczestnictwo w pracach

wokół NPR-u i w komitetach monitorujących. Budowanie takich kontaktów trwa wiele lat, więc decydując się na takie uczestnictwo, podejmuje się decyzję o wieloletnim zaangażowaniu. Dopiero wtedy możemy mówić o tym, że organizacje społeczne są traktowane na zasadzie partnerstwa, a nie są zbywane jako mało istotne. Takie kontakty w ramach komitetów są bardzo pożyteczne, szczególnie na poziomie regionalnym.

 Nasz rząd zaprosił właśnie polskie organizacje pozarządowe, aby współtworzyły Narodowy Plan Rozwoju. Czy warto się w to zaangażować?

– W Irlandii nigdy nie mieliśmy do czynienia z takim zaproszeniem, ale ja byłbym za tym, aby się w to zaangażować. Oczywiście nie ma mowy o tym, żeby organizacje społeczne, przy nieporównywalnie mniejszych zasobach, były w stanie napisać Narodowy Plan Rozwoju. Ale jeżeli potraktujemy to jako okazję do napisania swojego rodzaju manifestu środowiska organizacji społecznych, to wtedy możemy stworzyć coś, co rządowi pokaże, na czym organizacjom zależy.

Dla środowiska może mieć to bardzo ważne znaczenie integrujące. Rzadko bowiem mamy okazję, aby wspólnie pracować nad takim manifestem, aby słuchać racji i obaw poszczególnych części naszego sektora i uwzględniać różne poglądy. Możemy się odnieść do różnych dziedzin tematów, na które organizacje zazwyczaj się nie wypowiadają – na przykład możemy zabierać głos na temat polityki gospodarczej, gdy ma ona istotne znaczenie dla organizacji ekonomii społecznej. Nie wierzę, aby ministerstwo odpowiedzialne za politykę gospodarczą

traktowało organizacje społeczne tak samo poważnie, jak organizacje pracodawców. Ale to jest okazja do przedstawienia oczekiwań.

Potem możemy też łatwiej oceniać końcowy dokument i stwierdzić, na ile nasze oczekiwania zostały odzwierciedlone, nie tylko w tekście NPR-u, ale na przykład także w podziale środków i w szczegółowych zapisach. Dlatego też warto zaznaczyć w tym równoległym, polemicznym NPR-ze pewne minimalne kwoty środków, które organizacje społeczne chciałyby widzieć dla danego priorytetu. Nie wolno jednak ulec pokusie pięknych sformułowań, tak często spotykanych w tego typu dokumentach strategicznych. Zwykle nie mają one potem pokrycia w faktach, a więc w części finansowej i makroekonomicznej.

Takie zaangażowanie organizacji społecznych w NPR-ze, czy też inne prace związane ze środkami unijnymi, wymagają jednak dwóch rzeczy. Po pierwsze, po stronie organizacji społecznych musi pracować grono ekspertów, ludzi, którzy znają język tego typu dokumentów i którzy są wystarczająco przygotowani, aby zasiadać w komitetach. W Irlandii w komitetach, ze strony organizacji, często zasiadają lokalni działacze, a to chyba błąd. Po prostu nie są na ten typ pracy przygotowani i sektor na tym traci.

Po drugie, osoby reprezentujące sektor muszą być w stanie wyrażać się nie tylko językiem oficjalnych dokumentów, ale także językiem zwykłych działaczy społecznych. Szczególnie ważne jest zatem wypracowanie sprawnego i wiarygodnego systemu wymiany informacji pomiędzy organizacjami, które uczestniczą w procesie, a tymi, w imię których się wypowiadamy. Bez tego, prędzej czy później działacze społeczni będą w ekspertach uczestniczących w konsultacjach widzieli jedynie osoby firmujące politykę rządu.

Dział wspierania organizacji społecznych. Walia

O doświadczeniach walijskich opowiada – **Judith Stone**, odpowiedzialna za program rozwoju gospodarczego społeczności lokalnych w ramach programu europejskiego **WCVA (Wales Council for Voluntary Action)**. Rada na rzecz Działań Wolontarystycznych w Walii została utworzona w 1934 r. i reprezentuje walijskie organizacje społeczne przez kampanie na rzecz NGOs, wolontariatu i społeczności lokalnych na poziomie narodowym, brytyjskim oraz europejskim. WCVA jest wiodącą organizacją reprezentującą sektor organizacji pozarządowych w Walii.

 Kiedy prowadzone były w Walii konsultacje wokół obecnie obowiązującego Narodowego Planu Rozwoju, jaki był w tym udział WCVA?

Judith Stone – W 1998 roku WCVA apelował do rządu walijskiego, żeby temat odnowy gospodar-

czej społeczności lokalnych (community regeneration) stał się jednym z filarów programów finansowanych ze środków funduszy strukturalnych na okres 2000-2006. W ślad za tym, walijski parlament zaprosił nas do napisania programu, który pozwoliłby włączyć sektor organizacji społecznych

i wolontarystycznych w program unijny. Dla WCVA istotne było, aby odbył się cykl konsultacji prowadzonych przez sektor i na rzecz sektora. Odbyły się trzy takie spotkania, w których wzięło udział ponad 200 organizacji i które pozwoliły na wyznaczenie głównych tematów, na których sektorowi zależało.

Obecny program unijny w Walii ma cztery priorytety: wsparcie dla przedsiębiorstw, edukacja i kształcenie, odnowa społeczności lokalnych, rozwój infrastruktury. W wyniku konsultacji, przeprowadzonych przez WCVA w 1998 r., rząd walijski poprosił WCVA o przygotowanie tej części Narodowego Planu Rozwoju, który dotyczy odnowy społeczności lokalnych. Nasz szkic został przyjęty i jest podstawą działań sektora organizacji społecznych w trwającym obecnie okresie wydatkowania funduszy unijnych.

 Braliście udział w przygotowaniu ram działań organizacji w NPR-ze, jesteście zatem zapewne też zaangażowani w mechanizmy wdrażania środków unijnych.

– WCVA brał udział w ustanowieniu komitetów monitorujących we wszystkich trzech celach funduszy strukturalnych i bardzo usilnie staraliśmy się, aby sektory publiczny, prywatny i pozarządowy były w nich reprezentowane w jednakowym stopniu. WCVA jest członkiem tych komitetów, a one stwarzają odpowiednie warunki dla efektywnego uczestnictwa organizacji społecznych we wdrażaniu programów unijnych. Na przykład lobbowaliśmy, aby w ramach środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego możliwe były zaliczkowe płatności. WCVA wystąpił też o środki pomocy technicznej, aby utworzyć Partnerstwo na rzecz Odnowy Gospodarczej Społeczności Lokalnych, w ramach którego zasiadają przedstawiciele władz publicznych, biznesu i organizacji społecznych, i które monitoruje projekty wdrażane w ramach tego filaru programu unijnego. Środki pomocy technicznej także pomogły w opracowaniu raportu na temat udziału organizacji społecznych w programach funduszy strukturalnych w latach 2000-2003. Podobne badania zostaną przeprowadzone na przełomie 2005/06 roku, aby ocenić na ile ten udział uległ zmianie.

WCVA skorzystał ze środków pomocy technicznej, aby utworzyć Dział Wspierania Organizacji Społecznych. Dział ten prowadzi szkolenia, świadczy pomoc doradztwem i informacją, pomaga poszczególnym organizacjom w przygotowywaniu wniosków. Organizacje społeczne często nie potrafią wnioskować o środki unijne czy nimi zarządzać, często trudno jest im zdobyć

środki na wkład własny do unijnych finansów. WCVA opracował zatem Fundusz Ryzyka Społecznego (tak nazywamy mechanizm grantów globalnych w Walii), w ramach którego małe organizacje społeczne o rocznych obrotach poniżej 150 000 euro mogą wnioskować o dotacje o maksymalnej kwocie 15 000 euro. Fundusz obejmuje zasięgiem całą Walię a współfinansowanie zostało z góry zapewnione przez walijski rząd. W ten sposób mniejsze organizacje także mogą korzystać z funduszy strukturalnych.

 Skąd to zaufanie waszych polityków oraz waszych organizacji społecznych do WCVA? Skąd taka silna pozycja?

– Stopień zaangażowania organizacji społecznych w fundusze strukturalne jest związany z infrastrukturą sektora w Walii: WCVA jest organizacją parasolową, która ma tysiąc członków i współpracuje z 22 powiatowymi radami organizacji, które z kolei mają bezpośredni kontakt z całą gamą organizacji społecznych i wolontarystycznych na poziomie lokalnym. Sektor organizacji społecznych w Walii jest zatem niezależny, silny – i co najważniejsze – dobrze przygotowany tak, aby jego działania były przejrzyste oraz reprezentatywne dla całego sektora. Zasada równouprawnienia władz publicznych, biznesu i organizacji społecznych, przede wszystkim w ramach poszczególnych ciał reprezentacyjnych, pozwoliła NGOs działać na równych prawach z pozostałymi dwoma sektorami.

 Czego WCVA będzie się domagał w stosunku do funduszy strukturalnych na lata 2007-2013?

– WCVA będzie się starał o to, aby silne i partnerskie stosunki w odniesieniu do funduszy strukturalnych były kontynuowane. Uważamy, że organizacje społeczne powinny otrzymać taki sam status w ramach nowych regulacji funduszy strukturalnych, co partnerzy społeczni. WCVA jest przekonany, że Fundusz Ryzyka Społecznego jest kluczowy, jeżeli chodzi o udostępnienie funduszy strukturalnych mniejszym organizacjom, osadzonym w swoich społecznościach. Będziemy się starali o to, aby to podejście było kontynuowane. Będziemy także występować o lepsze uwzględnienie spraw związanych z reintegracją społeczną, tak aby solidarność społeczna i rozwój gospodarczy były traktowane w sposób bardziej zrównoważony.

Opracował Paweł Krzczunowicz

Konsultacje społeczne w Wielkiej Brytanii*

Poniższe opracowanie ma na celu ukazanie standardów obowiązujących podczas konsultacji społecznych prowadzonych w Wielkiej Brytanii. Standardy te zostały wprowadzone w styczniu 2004 r., kiedy to rząd brytyjski ogłosił „Kodeks dobrych praktyk w konsultacjach”, do którego stosowania zostały zobowiązane wszystkie ministerstwa i agencje rządowe. Pozostałe instytucje publiczne, jak i organy władzy lokalnej są jedynie do tego zachęcane.

Zgodnie z Kodeksem w celu uczynienia procesu konsultacyjnego bardziej przejrzystym, racjonalnym i efektywnym, wszelkie działania administracji powinny być dostosowane do sześciu poniższych reguł:

- Konsultacje społeczne powinny mieć szeroki zakres, a ich pisemna część powinna trwać co najmniej 12 tygodni.
- Propozycje rządowe powinny zostać wcześniej dokładnie przygotowane i to w taki sposób, by były one w pełni zrozumiałe. Ponadto powinno się zawnocześnie rozważyć, kogo potencjalnie mogą dotyczyć oraz jakie konkretne pytania zostaną zadane uczestnikom konsultacji, tak by udzielane przez nich odpowiedzi były jak najbardziej kompetentne i wyczerpujące.
- Konsultacje powinny być prowadzone w sposób przejrzysty, spójny i szeroko dostępny.
- Po zakończeniu konsultacji ich uczestnicy powinni otrzymać informację dotyczącą wyrażonych przez nich opinii i ostatecznego efektu konsultacji.
- Powinna zostać przeprowadzona kontrola efektywności wszelkich działań administracji publicznej w procesie konsultacji.
- Konsultacje powinny być prowadzone z uwzględnieniem regulacji odnoszących się do najlepszych praktyk, a więc np. zmniejszaniem nadmiernej biurokracji i przeszkód prawnych.

Te ogólne zasady, które zgodnie z Kodeksem powinny być obecne w działaniach administracji, zostały w bardzo szczegółowy sposób opisane w poradniku, opracowanym specjalnie na potrzeby urzędników przeprowadzających konsultacje i sugerującym im konkretne kroki, które należy podjąć w celu wypełnienia zaleceń Kodeksu. Opisane w poradniku działania dotyczą zarówno etapu wstępnego planowania konsultacji, tworzenia dokumentu konsultacyjnego, angażowania partnerów, moż-

liwych metod konsultacji, udostępniania ich efektów, analizy otrzymanych opinii, oceny całego procesu, jak i pisania opinii zwrotnej.

Planowanie konsultacji

Rozpoczynając planowanie procesu konsultacji należy jasno sprecyzować jego cele i oczekiwane korzyści oraz mieć świadomość tego, co potencjalni partnerzy mogą wnieść do procesu, co mogą na tym zyskać i wreszcie, jaki mogą mieć realny wpływ na podejmowane ostatecznie decyzje.

Na tym etapie warto podjąć także starania o włączenie do procesu konsultacji także innych zainteresowanych instytucji publicznych, co pozwoli na zmniejszenie ryzyka zaistnienia rozbieżności w ramach działań rządu, lepsze wykorzystanie czasu i zasobów oraz szersze spojrzenie na omawianą problematykę.

Należy zadbać o to, by informacja o planowanych konsultacjach i sposobie ich prowadzenia dotarła do wszystkich zainteresowanych organizacji i osób indywidualnych. Najbardziej korzystna metoda będzie oczywiście zależała od specyfiki konkretnych konsultacji, ale jednym z najprostszyc rozwiązań jest niewątpliwie wystosowanie informacji do mediów i wykupienie ogłoszenia w prasie branżowej. Należy także pamiętać o przygotowaniu nie tylko papierowej wersji dokumentu do konsultacji, ale także jego elektronicznej wersji, jako że zainteresowani partnerzy rozsyłają ją do swoich członków. Dobrym sposobem na ułatwienie uczestnikom odpowiedniego przygotowania się do konsultacji jest przesłanie im e-maili, zawierających streszczenie najważniejszych tematów wraz z odpowiednimi linkami do bardziej szczegółowych informacji.

Ponadto planując konsultacje, trzeba rozpoznać potencjalne ryzyko z nimi związane, a więc np. brak zaangażowania, zbyt skomplikowane sformułowanie tematów do przekonsultowania, niski poziom uczestnictwa partnerów i udzielonych przez nich odpowiedzi, zbyt wąskie potraktowanie przez nich omawianych kwestii, brak konsensusu i konkluzji czy wreszcie zbyt małe zaufanie partnerów społecznych. W każdym wypadku lista potencjalnych zagrożeń będzie wyglądała inaczej, a więc także ich łagodzenie będzie zróżnicowane, ale wśród najważniejszych możliwych do podjęcia kroków można wymienić:

- stosowanie się do „Kodeksu dobrych praktyk w konsultacjach”,

* Na podstawie „Code of Practice on Consultation i Guidance on the Code of Practice on Consultation”, dostępnych na stronie internetowej: <http://www.cabinetoffice.gov.uk/regulation/consultation-guidance>

- poświęcenie odpowiedniej ilości czasu na rozpoznanie wszystkich potencjalnych partnerów i zaplanowanie ich uczestnictwa,
- wczesne powiadamianie partnerów o mających się odbyć konsultacjach,
- odpowiednie dobranie metody konsultacyjnej do uczestniczących w niej partnerów,
- przejrzystą prezentację celów,
- przygotowanie alternatywnych scenariuszy konsultacji.

Dokument konsultacyjny

Aby ułatwić przygotowywanie dobrego i łatwego w obsłudze dokumentu konsultacyjnego, autorzy poradnika opracowali jego szablon. Zgodnie z ich zaleceniami każdy dokument powinien rozpoczynać się wstępem (np. autorstwa odpowiedniego ministra). Następujące po nim streszczenie najważniejszych problemów nie powinno przekraczać dwóch stron, ani też być napisane zbyt specjalistycznym językiem. Ma natomiast dostarczyć informacji o celu, w jakim powstał cały dokument, i umożliwić czytelnikowi podjęcie decyzji, czy leży on w polu jego zainteresowań, czy też nie. W tym krótkim streszczeniu może się także znaleźć opis stanu aktualnego.

W dalszej części powinny się znaleźć wskazówki dotyczące sposobu udzielania odpowiedzi, a więc dokładny czas trwania konsultacji i miejsce składania odpowiedzi, informacja o sposobie uzyskania dodatkowych kopii dokumentu oraz dane osoby, do której należy się zwracać w przypadku wątpliwości co do sposobu prowadzenia konsultacji. W tej części należy także zaznaczyć, że w swoich odpowiedziach partnerzy powinni podkreślić, czy odpowiadają jako osoby prywatne, czy też reprezentują poglądy jakiejś organizacji i czy ich zdaniem należałoby rozszerzyć to grono.

Kolejna część dokumentu powinna zawierać pytania skierowane do partnerów społecznych. Zadanie pytań ułatwi im udzielanie odpowiedzi, przyczyni się do zwiększenia i liczby i jakości otrzymanych opinii oraz uprości proces ich analizowania. Kwestionariusz powinien zawierać zarówno pytania otwarte, jak i zamknięte, szczegółowe i ogólne, a także te dotyczące niezamierzonych konsekwencji i alternatywnych sposobów realizacji wyznaczonych celów.

Następną część dokumentu powinny stanowić propozycje zmian. W niektórych przypadkach korzystne wydaje się połączenie tej części z pytaniami, tak by ukazać ich kontekst i rodzące się wątpliwości.

W dalszej części powinny znaleźć się informacje o kolejnych krokach, które zostaną podjęte po zakończeniu etapu konsultacji, w tym o dacie

opublikowania podsumowania opinii, wyrażonych przez partnerów społecznych i odpowiedzi strony rządowej.

Kolejną rzeczą, która powinna się znaleźć w dobrze przygotowanym dokumencie, jest odesłanie czytelnika, mającego wątpliwości dotyczące przedstawionych propozycji, do osoby mogącej udzielić kompetentnej odpowiedzi i na odpowiednią stronę internetową.

Na końcu każdego dokumentu powinno się znaleźć sześć kryteriów wymienionych w „Kodeksie dobrych praktyk w konsultacjach” oraz prośba o zwrócenie uwagi, jeśli któryś z nich nie jest w odpowiedni sposób przestrzegany.

W załączniku powinna się znaleźć lista wszystkich uczestników konsultacji, co umożliwi wskazanie zainteresowanej organizacji, która została pominięta.

W celu zapewnienia wszystkim zainteresowanym partnerom pełnej dostępności konsultacji dokument powinien być przejrzysty, zwięzły i napisany powszechnie zrozumiałym językiem. Powinien zostać opublikowany w różnych wersjach, tak by mogły z niego korzystać także osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności. „Kodeks dobrych praktyk w konsultacjach” wymaga, by dokument ten był udostępniony także w Internecie, i to w taki sposób, by był łatwy do znalezienia.

Rozpoznanie i angażowanie partnerów społecznych

Poradnik dotyczący stosowania „Kodeksu dobrych praktyk w konsultacjach” zaleca urzędnikom, by ze szczególną starannością podchodzili do kwestii zebrania jak najszerszego wachlarza opinii wyrażanych przez różne grupy społeczne. Poradnik uczy ich także, by w sposób szczególny zadbali o to, by w konsultacjach wzięły udział grupy zagrożone wyłączeniem społecznym. Jego autorzy podkreślają, że istotne jest włączenie partnerów społecznych już na wczesnych etapach, a więc także podczas tworzenia propozycji rządowych.

Jedną z podstawowych barier w zaangażowaniu różnych grup społecznych w proces konsultacji społecznych może być odczuwany przez nie brak zaufania i niewiara w to, że wyrażane opinie będą wzięte pod uwagę przy podejmowaniu ostatecznych decyzji. Dlatego tak ważne wydaje się zrozumienie potrzeb i rozważenie możliwych sposobów zwiększenia ich zaangażowania w proces konsultacyjny. Czasami mogą to być tak proste działania jak zapewnienie tłumaczy, sprawdzenie czy miejsca spotkań są dostępne także dla osób niepełnosprawnych, czy też odpowiednie przygotowanie materiałów.

W budowaniu zaufania różnych grup społecznych do procesu konsultacji pomocne może okazać się zaangażowanie organizacji pozarządowych, które mają wiedzę i doświadczenie dotyczące potrzeb tych

grup i mogą służyć radą i konkretnymi informacjami. Udział tych organizacji w konsultacjach wiąże się zazwyczaj z ogromnym wysiłkiem z ich strony, i to dotyczącym zarówno czasu, jak i posiadanych zasobów. Dlatego też wszelkie działania urzędników powinny zmierzać do minimalizowania tych obciążeń.

Poradnik zawiera także wskazówki dotyczące konkretnych grup społecznych i sposobu ich angażowania w proces konsultacji.

1. Związki wyznaniowe

Jeżeli konsultowane zagadnienia mogą dotyczyć wspólnot religijnych, organizatorzy powinni pamiętać o zaangażowaniu jak największej liczby wyznań. Jeżeli natomiast podejmą decyzję o wyłączeniu któregoś z nich, powinni to jasno zasignalizować, tłumacząc przyczyny, którymi się kierowali. Należy zwrócić także uwagę na właściwy dobór reprezentantów, tak by byli jak najbardziej kompetentni w omawianych kwestiach, a także uwzględnić fakt, że są to najczęściej organizacje działające w oparciu o wolontariat i dlatego będą prawdopodobnie potrzebowały więcej niż wymagane 12 tygodni na przygotowanie swojego stanowiska. Poradnik wyczuła także urzędników, by zwracali uwagę, czy wśród przedstawicieli poszczególnych wyznań znajduje się odpowiednia reprezentacja kobiet, osób starszych i młodzieży.

2. Mniejszości etniczne

Prowadzenie konsultacji z mniejszościami etnicznymi ma na celu uwzględnienie ich potrzeb i priorytetów w dostarczanej im pomocy ze strony państwa. Daje także możliwość poinformowania administracji publicznej o pojawiających się problemach oraz sprzyja budowaniu dobrych relacji. Podobnie jak przy związkach wyznaniowych także w tym zaleca się włączenie w proces konsultacji jak najszerszej reprezentacji różnych mniejszości etnicznych. Ponadto zwraca się uwagę na konieczność dochowania szczególnej staranności przy rozpoznaniu potencjalnych partnerów, zdobyciu wiedzy o warunkowaniach historycznych, kulturowych, lingwistycznych i społecznych, zróżnicowaniu metod konsultacji, a nawet doborze miejsca i czasu spotkania, tak by było one dogodne dla przedstawicieli mniejszości etnicznych.

3. Dzieci i młodzież

Także w przypadku konsultacji prowadzonych z udziałem przedstawicieli dzieci i młodzieży zalecane jest zapewnienie możliwie najszerszej reprezentacji różnych środowisk z uwzględnieniem miejsca zamieszkania, pochodzenia społecznego czy narodowościowego. Charakterystyczną cechą tego typu konsultacji jest stosunkowo mała skuteczność for-

my pisemnej. Zalecane są wręcz spotkania w małych grupach, i to raczej poza siedzibą urzędu. Inną sugerowaną metodą prowadzenia konsultacji jest wykorzystywanie Internetu, w tym zwłaszcza czatu i forum internetowego.

4. Małe przedsiębiorstwa

Specyfika konsultacji z małymi przedsiębiorstwami polega na ich ogromnym zróżnicowaniu, a co za tym idzie odmiennych oczekiwaniach różnych grup. Poradnik zaleca urzędnikom, by ze względu na ograniczenia czasowe przedsiębiorców, starali się możliwie jak najbardziej uprościć cały proces.

5. Osoby niepełnosprawne

Konsultacje z osobami niepełnosprawnymi muszą odbywać się w sposób umożliwiający im pełne zaangażowanie, bez względu na rodzaj i stopień ich niepełnosprawności. Dlatego to do obowiązków strony rządowej będzie należało m.in. zapewnienie tłumaczy języka migowego oraz udostępnienie dokumentu konsultacyjnego napisanego alfabetem Braille'a, dużą czcionką czy w wersji audio.

6. Organizacje pozarządowe

W przypadku tego typu konsultacji poradnik odsyła zainteresowanych do ogólnych zasad zawartych w „Kodeksie dobrych praktyk”, wypracowanym wspólnie przez rząd i organizacje pozarządowe i regulującym ich wzajemne relacje. Zgodnie z tymi zasadami konsultacje powinny się odbywać już od najwcześniejszego etapu i powinny być w nie zaangażowane zarówno organizacje pozarządowe działające na szczeblu ogólnokrajowym, jak i lokalnym. Urzędnicy powinni wykazać się maksymalną elastycznością i wrażliwością odnośnie specyficznych potrzeb partnerów społecznych, wysyłając im odpowiednio wcześniej napisane w przystępny sposób materiały.

Metody konsultacji

Poradnik do „Kodeksu dobrych praktyk w konsultacjach” zaleca jednoczesne stosowanie kilku metod konsultacyjnych. Pozwoli to na dotarcie do możliwie najszerszego grona zainteresowanych podmiotów i zebranie opinii o różnym poziomie szczegółowości i zakresie tematycznym. Wśród najważniejszych metod prowadzenia konsultacji można wyróżnić:

1. Komentarze i opinie

Metoda ta polega na zachęcaniu zainteresowanych podmiotów do wyrażania swoich opinii, ogólnych komentarzy oraz wszelkiego rodzaju zażaleń do przedłożonych wcześniej propozycji. Opinie te mogą być wyrażane zarówno w formie pisemnej,

jak i ustnej. Przy jej zastosowaniu bardzo istotne jest rozpowszechnienie informacji o możliwości wyrażania tego typu komentarzy, jak również wypracowanie sprawnej procedury ich przyjmowania. Do zalet tej metody można zaliczyć bezpłatne otrzymanie opinii zwrotnych ukazujących słabe i mocne strony przedłożonych propozycji, łatwy sposób prowadzenia, oszczędność czasu i środków oraz pokazanie, że urząd jest otwarty na uwagi ze strony społeczeństwa. Niewątpliwą wadą jest mała reprezentacyjność otrzymanych opinii, a także fakt, że opinie te w naturalny sposób będą się w większym sposób odnosić do negatywnych stron obecnych rozwiązań niż do proponowanych zmian.

2. Opinie zwrotne od pracowników

W tym przypadku konsultacje opierają się na dostarczaniu opinii przez tych pracowników urzędu, którzy mają bezpośredni kontakt z osobami i organizacjami zainteresowanymi kwestiami podlegającymi konsultacjom. Wykorzystując normalne procedury obowiązujące w urzędach (notatki, rozmowy, narady) można uzyskać wiedzę na temat tego, co budzi niepokój i sprzeciw podmiotów zainteresowanych i co chcieliby zmienić. Jednak uzyskane w ten sposób uwagi nie są reprezentatywne a pracownicy nie zawsze są na tyle wyszkoleni, by dobrze odczytywać poglądy i nastroje osób bezpośrednio zainteresowanych konsultowanymi zagadnieniami.

3. Spotkania otwarte

Spotkania otwarte są formułą skierowaną do szerokiego grona osób zainteresowanych, umożliwiającą im uzyskanie szerszej informacji i publiczne wyrażenie opinii na temat kwestii, podlegających konsultacjom społecznym. Spotkania te są zazwyczaj organizowane w miejscach publicznych, tak by wszyscy zainteresowani mogli brać w nich udział. Dlatego tak ważną staje się kwestia dotarcia z informacją o planowanym spotkaniu do wszystkich potencjalnie zainteresowanych podmiotów. W niektórych wypadkach, czy to ze względu na ilość uczestników, czy też na charakter omawianych zagadnień, warto przekształcić spotkanie w warsztaty lub dyskusje odbywające się w mniejszych grupach, dając w ten sposób szansę na wyrażenie swojej opinii większej liczbie osób.

Ze względu na otwarty charakter spotkań nie ma pewności, że uczestnicy będą reprezentować wszystkie możliwe stanowiska w omawianej kwestii ani że będą dysponowali wystarczającą wiedzą, by odnieść się do całości problematyki. Należy się liczyć z tym, że ich głosy w dyskusji będą zazwyczaj odnosiły się do kwestii lokalnych, aktualnych czy też osobistych. Dlatego też nie można traktować spotkań otwartych jako jedynej metody konsultacji.

4. Wykorzystanie grup przedstawicielskich

Metoda ta zakłada zaproszenie do uczestnictwa w konsultacjach organizacji branżowych oraz wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych. Ich wiedza i doświadczenie, często o charakterze eksperckim, sprawiają, że przedstawiane przez nich opinie są zazwyczaj bardzo dobre merytorycznie. Istotną jest odpowiednia staranność przy dotarciu do tego typu organizacji, jak również zgromadzenie informacji o grupach, które reprezentują oraz zakresie ich działalności. Konsultacje mogą przybrać charakter dyskusji, w której udział biorą wszystkie organizacje naraz albo oddzielnie prowadzonych rozmów dwustronnych. Korzyścią płynącą z zastosowania tej metody konsultacji jest uzyskanie stosunkowo tanio i szybko konkretnych informacji oraz stworzenie platformy do wymiany poglądów na temat szczegółowych rozwiązań. Autorzy poradnika uczulają jednak urzędników, by nie oczekiwali, że ekspertyzy i badania przeprowadzone przez te organizacje będą dla nich źródłem darmowej wiedzy i sugerują ich odpłatne zlecenie. Przypominają także, że każda z organizacji reprezentuje interesy określonej grupy społecznej i dlatego nie można traktować żadnej z nich jako reprezentatywnej dla wszystkich zainteresowanych.

5. Wywiady indywidualne

Autorzy podręcznika wskazując metodę wywiadów podkreślają, że pozwala ona na zdobycie szczegółowej wiedzy na temat poglądów, postaw, zachowań i motywacji wybranych osób, zwłaszcza odnośnie tematów osobistych, delikatnych lub też z jakimiś powodów bolesnych. Zwracają oni uwagę, że w wypadku konsultacji społecznych wywiady mogą stanowić jedynie wstęp do pogłębionych badań lub też mogą być wykorzystywane w stosunku do osób wyłączonych z głównego nurtu tych konsultacji. Sygnalizują też, że ich przeprowadzenie jest stosunkowo kosztowne i wymaga zaangażowania specjalistów.

6. Grupy fokusowe

Prowadzenie konsultacji społecznych za pomocą małych grup fokusowych, dyskutujących o wybranych kwestiach, jest przydatne dla uzyskania wiedzy o poglądach specyficznych grup społecznych (np. mniejszości etnicznych) na temat problemów wynikających z obecnie obowiązujących rozwiązań, jak również planowanych zmian. Podobnie jak w przypadkach wywiadów, należy liczyć się z większymi obciążeniami finansowymi i koniecznością znalezienia odpowiednich specjalistów.

7. Panele obywateli

Metoda ta, wymagająca dużego nakładu czasu, środków i wysiłku, w tym także zaangażowania

specjalistów, pozwala na poznanie różnych poglądów i śledzenie ich zmiany w czasie. Polega ona na dobraniu znacznej próby obywateli (zazwyczaj pomiędzy 600 a 2500 osób) i regularnym badaniu ich opinii i doświadczeń odnośnie kwestii, będących przedmiotem konsultacji.

8. Sądy obywatelskie

Metoda konsultacyjna polegająca na użyciu sądów obywatelskich wywodzi się z Niemiec i Stanów Zjednoczonych, a Wielkiej Brytanii miała dotychczas zastosowanie głównie przy konsultacjach prowadzonych na szczeblu lokalnym i w obszarze problematyki zdrowotnej. Służy ona uzyskaniu szczegółowych, przemyślanych opinii na temat konkretnych zagadnień od kilkunastu laików, stanowiących grupę, możliwie najbardziej reprezentatywną dla danej społeczności lokalnej. Ich zadaniem jest wysłuchanie wystąpień różnych specjalistów, prezentujących alternatywne rozwiązania i wypracowanie konkluzji, które następnie zostaną wzięte pod uwagę przy podejmowaniu ostatecznych decyzji. Warto zaznaczyć, że zastosowanie metody sądów obywatelskich wiąże się ze stosunkowo dużymi nakładami finansowymi.

9. Badania oparte na kwestionariuszach

Dzięki badaniom ilościowym instytucja prowadząca konsultacje uzyskuje konkretne dane statystyczne. Metoda ta pozwala bowiem na poznanie poglądów dużej reprezentatywnej grupy obywateli i zebranie wiarygodnych informacji odnośnie ich poglądów. Umożliwia także porównywanie wyników uzyskiwanych w regularnych odcinkach czasu. Nie stwarza jednak szansy na zasygnalizowanie kwestii i problemów dotyczących przedmiotowych zagadnień, których twórcy kwestionariusza nie przewidzieli i w związku z tym nie zawarli w odpowiednich pytaniach.

10. Referenda i głosowania konsultacyjne

W Wielkiej Brytanii referenda narodowe są bardzo rzadką praktyką, natomiast zdecydowanie częściej są one stosowane na szczeblu lokalnym. Wówczas ludzie mają możliwość wypowiedzenia się wyłącznie za albo przeciw danemu rozwiązaniu i tylko sporadycznie pojawia się szansa wyboru spośród większej ilości propozycji.

Głosowania konsultacyjnego dokonuje reprezentatywna próba obywateli. Na samym wstępie przeprowadzane jest głosowanie nad przygotowanymi wcześniej potencjalnymi rozwiązaniami. Następnie osoby te uczestniczą w specjalnych warsztatach, podczas których uzyskują szczegółową wiedzę na temat problemów, których sposoby rozwiązania były wcześniej przez nich oceniane w głosowaniu. Na tym eta-

pie odbywa się także dyskusja i możliwe jest zadawanie pytań dotyczących wszelkich pojawiających się wątpliwości. Zakończeniem całego procesu jest ponowne głosowanie. Porównanie obydwu wyników służy zorientowaniu się, w jakim stopniu ilość dostarczonych informacji zmienia poglądy obywateli.

11. Pisemne praktyki konsultacyjne

Metoda ta polega przede wszystkim na przygotowaniu dokumentu konsultacyjnego. Jednak ze względu na fakt, że jest on wykorzystywany także przy innych metodach i stanowi integralną część wszystkich konsultacji prowadzonych zgodnie z Kodeksem dobrych praktyk, jego szczegółowy opis znajduje się we wcześniejszej, odrębnej części tego opracowania.

W tym miejscu należy jednak podkreślić, że w przypadku tego typu konsultacji rolą zainteresowanych partnerów społecznych jest przygotowanie pisemnych odpowiedzi w oparciu o tenże, wspomniany już wcześniej, dokument. Stworzone w ten sposób komentarze są zazwyczaj stosunkowo szczegółowe i kompleksowe.

12. Dni otwarte, pokazy uliczne, wystawy

Dni otwarte i różnego rodzaju wystawy mogą być wydarzeniami o charakterze formalnym, połączonymi ze specjalistycznymi dyskusjami i prezentacjami. Mogą jednak, podobnie jak pokazy uliczne, przybrać nieco luźniejszą formułę i w ten sposób stać się doskonałymi okazjami do udzielania informacji i odpowiadania na pytania osób, niewykazujących zainteresowania oficjalnymi spotkaniami. Bardzo ważny w tym wypadku jest odpowiedni wybór miejsca i czasu tych przedsięwzięć, umożliwiający udział jak najszerzej liczbie obywateli oraz przygotowanie atrakcyjnych materiałów o charakterze informacyjnym i promocyjnym. Organizacja tego typu wydarzeń nie ma na celu uzyskania konkretnych opinii zwrotnych na temat zagadnień podlegających konsultacjom, lecz przede wszystkim koncentruje się na wzbudzeniu zainteresowania społecznego.

13. Metody wykorzystujące nowe technologie

Rozwój nowych technologii w informacji i komunikacji otworzył nowe możliwości dla prowadzących konsultacje społeczne, stwarzając szansę na ich zdecydowane uproszczenie. Należy jednak pamiętać, że nie wszystkie grupy społeczne mają do nich jednokowy dostęp i dlatego np. głosowanie czy wyrażanie swoich opinii za pośrednictwem Internetu nie może być jedyną metodą konsultacji społecznych.

Analiza uzyskanych opinii

Zgodnie z poradnikiem sposób dokonywania analizy opinii, uzyskanych w toku konsultacji społecz-

nych, powinien być zróżnicowany w zależności od stosowanych metod. Jednak zasadniczo powinna się ona rozpocząć od sprawdzenia kompletności zgromadzonych danych. Następnym krokiem powinno być posegregowanie odpowiedzi według rodzaju partnerów społecznych, wyszczególnienie poruszanych tematów i przedstawionych propozycji oraz przeanalizowanie ich wpływu na całokształt proponowanych rozwiązań. W dalszej części należy przygotować odpowiedź strony prowadzącej konsultacje, w której należy umieścić wszystkie modyfikacje wprowadzone pod ich wpływem oraz wyjaśnienia, dlaczego poszczególne propozycje musiały zostać odrzucone.

Ewaluacja procesu konsultacji

Ewaluacja jest integralną częścią każdego procesu konsultacji. Powinna ona dotyczyć nie tylko przebiegu samych konsultacji, ale także ich ostatecznego rezultatu. Odpowiednio przeprowadzona ewaluacja umożliwi sprawdzenie efektywności zaplanowanych działań, zlokalizowanie niezależnych wcześniej rezultatów oraz usprawnienie przyszłych procesów konsultacji. Pomaga także w zbadaniu, jaki wpływ na ostatecznie podjęte decyzje miały publiczne zaangażowanie i zgłaszane w czasie konsultacji propozycje.

Odpowiedzi zwrotne

Udzielenie informacji zwrotnej i przekazanie jej uczestniczącym w konsultacjach partnerom jest bardzo ważnym elementem całego procesu. Przedstawienie rezultatów konsultacji i ich wpływu na ostatecznie podjęte decyzje jest istotną częścią strategii informacyjnej oraz sygnałem dla zaangażowanych podmiotów, że ich udział był cenny i przyniósł wymierne efekty.

Jak można łatwo zauważyć, brytyjski „Kodeks dobrych praktyk w konsultacjach” oraz poradnik, stworzony specjalnie w celu ułatwienia jego stosowania, narzucają bardzo poważne traktowanie partnerów społecznych i ich wkładu w ostatecznie przyjęte rozwiązania. W tym modelu do podstawowych zadań administracji publicznej, prowadzącej proces konsultacji, należy wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom potencjalnych uczestników tego procesu i stwarzanie możliwie najdogodniejszych warunków współpracy. Procedury są na tyle przejrzyste, prześiąknięte duchem „dobrej woli” i skoncentrowane na potrzebach partnerów społecznych, że nie muszą oni podejmować jakichś specjalnych kroków, by ich zdanie zostało wysłuchane oraz wzięte pod uwagę przy podejmowaniu ostatecznych decyzji.

Opracowała Zofia Komorowska

Kalendarium

Wykaz konferencji, seminariów, kongresów, wystaw pierwsze półrocze 2005

Pełen wykaz konferencji i innych spotkań znajduje się na stronie internetowej:

www.eu.ngo.pl (konferencje i spotkania).

- 14 stycznia ■ **Dzień Informacyjny eGovernment**
 Miejsce: Warszawa, Polska
 Organizatorzy: Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE oraz Dyrekcja Generalna Społeczeństwo Informacyjne Komisji Europejskiej
 Więcej informacji: http://www.mnii.gov.pl/mnii/index.jsp?place=Lead09&news_cat_id=13&news_id=1604&layout=6&page=text
- 19 stycznia ■ **Publiczne przesłuchanie na temat programu REACH**
 (rejestracja substancji chemicznych)
 Organizatorzy: Komisje Parlamentu Europejskiego (ENV, ITRE, IMCO)
 Miejsce: Bruksela, Belgia
 Więcej informacji: www.europarl.eu.int
- 20-21 stycznia ■ **Konferencja NANO-MAT-PROD**
 (w ramach 6. Programu Ramowego)
 Miejsce: Budapeszt, Węgry
 Organizator: National Office for Research and Technology – Krajowy Punkt Kontaktowy na Węgrzech
 Więcej informacji: http://www.kpk.gov.pl/stef/index.php?id=i_nanomatprod
- 26-28 stycznia ■ **Szczyt dla przyszłości: Europejska Konferencja nt. Społeczeństwa opartego na wiedzy**
 Miejsce: Amsterdam, Holandia
 Organizator: The Club of Amsterdam
 Więcej informacji: <http://www.clubofamsterdam.com>
- 26-31 stycznia ■ **5th World Social Forum**
 Miejsce: Porto Allegre, Brazylia
 Więcej informacji: www.forumsocialmundial.org.br
- 27-28 stycznia ■ **International seminar on Neighbourhood Programmes**
 Miejsce: Warszawa, Polska
 Organizator: INTERACT, Ministerstwo Gospodarki, Komisja Europejska
 Więcej informacji: www.interact-eu.net/4107/0/0/582273

27-29 stycznia	<p>■ Konferencja pt. 'Europe's Diasporas and European Citizenship' Miejsce: Barcelona, Hiszpania Organizatorzy: International Yehudi Menuhin Foundation i inni Więcej informacji: Ms Eleni Efstathiou: finances@menuhin-foundation.com</p>	15-18 marca	<p>■ Konferencja: Poszerzona Unia Europejska i jej południowi sąsiedzi Miejsce: Steyning, Wielka Brytania Organizator: Wilton Park Więcej informacji: http://www.wiltonpark.org.uk/web/conferences/wrapper.asp?confref=WP776</p>
17-18 lutego	<p>■ European Conference on the Silver Economy (rynek pracy dla seniorów) Miejsce: Bonn, Niemcy Organizator: kraj związkowy Dolna Saksonia Więcej informacji: www.silvereconomy-europe.org</p>	17-20 marca	<p>■ World Alternative Water Forum Miejsce: Genewa, Szwajcaria Organizatorzy: World Water Contract i World Coalition against the Privatisation of Water Więcej informacji: www.fame2005.org</p>
19 lutego	<p>■ EU Studies Fair – targi uczelni proponujące kursy o tematyce unijnej Miejsce: Bruksela, Belgia Organizator: European Voice Więcej informacji: www.europeanvoice.com/eustudies</p>	28-29 kwietnia	<p>■ 4. Kongress der Sozialwirtschaft – 'Finanzierung in der Sozialwirtschaft' Miejsce: Düsseldorf, Niemcy Organizatorzy: Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege, Bank für Sozialwirtschaft, NOMOS Więcej informacji: www.kongress-der-sozialwirtschaft.de</p>
22-24 lutego	<p>■ Konferencja pt. 'Reforming Europe's Economy And Securing Global Competitiveness: The Lisbon Strategy And Beyond Steyning' Miejsce: Steyning, Wielka Brytania Organizator: Wilton Park i holenderskie Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Spraw Ekonomicznych; Więcej informacji: http://www.wiltonpark.org.uk/web/conferences/wrapper.asp?confref=WP774</p>	16-17 maja	<p>■ III spotkanie Prezydentów i Premierów Rady Europy Miejsce: Warszawa, Polska Organizatorzy: Rząd RP, Rada Europy Więcej informacji: www.coe.int/T/E/Com/Files/events/2005-Summit/default.asp</p>
3-5 marca	<p>■ Konferencja pt. 'Civil society and family – a research agenda' Miejsce: Amsterdam, Holandia Organizator: European Civil Society Network CiSoNet Więcej informacji: http://cisonet.wz-berlin.de</p>	19-21 maja	<p>■ International Congress Europe in Action 2005 – 'Towards living in the Community' Miejsce: Praga, Czechy Organizator: Inclusion Europe, Komisja Europejska, Open Society Mental Health Initiative Więcej informacji: information@inclusion-europe.org</p>
9-11 marca	<p>■ 2005 Science and Society Forum Miejsce: Bruksela, Belgia Organizatorzy: Komisja Europejska Więcej informacji: http://europa.eu.int/comm/research/conferences/2005/forum2005/index_en.htm</p>	13-15 czerwca	<p>■ eHealth Conference 2005 Miejsce: Tromsø, Norwegia Organizator: Norwegian Centre for Telemedicine Więcej informacji: http://www.telemed.no/index.php?id=178311</p>
11-12 marca	<p>■ Konferencja na temat gospodarki społecznej Miejsce: Luksemburg, Luksemburg Organizator: Luksemburska Platforma Gospodarki Społecznej oraz CAP-CMAF Więcej informacji: www.ententes.lu/pfess.html</p>	16-19 czerwca	<p>■ Mediterranean Social Forum Miejsce: Barcelona, Hiszpania Więcej informacji: www.fsmed.info</p>
15 marca	<p>■ Konferencja pt. 'Charities and VAT in a Europe of 25' Miejsce: Bruksela, Belgia; Organizator: European Charities' Committee on VAT Więcej informacji: www.eccvat.org</p>	11-15 lipca	<p>■ 1st International Conference on Open Source Systems Miejsce: Genua, Włochy Organizator: Uniwersytet w Bolzano, Uniwersytet w Genui i inni Więcej informacji: http://oss2005.case.unibz.it/</p>

Wydawca:

Biuro Łącznikowe
Przedstawicielstwa
Polskich Organizacji
Pozarządowych
w Brukseli

Skład redakcji:

Agnieszka Dziarmaga
Alina Gałązka
Ewa Kolankiewicz
Zofia Komorowska
Anna Kozieł
Paweł Krzczunowicz

Projekt graficzny i łamanie:

Michał Poloński

Kontakt:

eu@eu.ngo.pl

Wersja elektroniczna EUlotki:

www.eu.ngo.pl

reprezentacja, współpraca, wiedza, kontakt, informacja, wiedza, współpraca, kontakt, wiedza

Prosimy o kontakt

Zachęcamy Państwa do kontaktowania się z nami i przybliżenia nam Waszych problemów lub potrzeb w procesie integracji europejskiej. Często od Państwa będzie zależało, co znajdzie się w następnym numerze Biuletynu albo jakie działania podejmiemy jako Przedstawicielstwo.

EUlotka została wysłana w ilości 1500 egzemplarzy do wybranych organizacji w kraju (choć głównie do tych, które odpowiedziały na ankietę JAWOR i znajdują się w bazie organizacji pozarządowych na stronie www.ngo.pl) oraz do tych, które zamówiły prenumeratę.

Jeśli życzą sobie Państwo otrzymywać kolejne numery – prosimy o przekazanie nam takiej informacji (e-mailem, faksem lub listownie):

Adres Redakcji:

**Warszawskie Biuro Łącznikowe
Biuletyn Przedstawicielstwa
Organizacji Pozarządowych w Brukseli
ul. Szpitalna 5/5, 00-031 Warszawa**

e-mail: eu@eu.ngo.pl

(temat listu: „EUlotka”)

tel.: (0 prefiks 22) 828 91 28

faks: (0 prefiks 22) 828 91 29

Czym jest Przedstawicielstwo?

Przedstawicielstwo polskich organizacji pozarządowych powstało w maju 2001r. z inicjatywy polskich organizacji pozarządowych. Przedstawicielstwo zajmuje się sprawami dotyczącymi Trzeciego Sektora. Od jesieni 2001 r. działają dwa biura: w Brukseli i w Warszawie (Biuro Łącznikowe).

Misją Przedstawicielstwa jest służenie wszystkim zainteresowanym organizacjom: docieranie do nich z użyteczną, konkretną, rzetelną i nieodpłatną informacją o Unii Europejskiej.

Przedstawicielstwo ma strukturę członkowską. NGOs, które realizują projekty europejskie, organizują wizyty w Brukseli lub prowadzą działania wymagające załatwienia indywidualnych spraw w unijnych instytucjach, mogą być zainteresowane formalnym przystąpieniem do Przedstawicielstwa. Organizacje członkowskie są uprawnione do zgłaszania do Przedstawicielstwa indywidualnych próśb i zapytań. Szczegółowe informacje można znaleźć na stronie **www.eu.ngo.pl**.

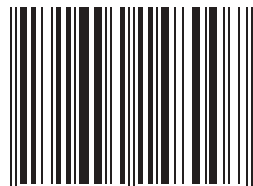
Polish NGO Office in Brussels – Bureau des ONG polonaises, Bruxelles Przedstawicielstwo Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli

rue De Pascale 4-6, 1040 Bruksela, Belgia
tel. +32 (0) 2 537 93 57, fax +32 (0) 2 280 27 78
E-mail: eu@eu.ngo.pl, Internet: www.eu.ngo.pl

EUlotkę można powielać i dostarczać innym zainteresowanym organizacjom za podaniem źródła.

Funkcjonowanie Przedstawicielstwa Polskich NGOs w Brukseli finansowane jest z grantu **Fundacji im. Stefana Batorego, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Crédit Coopératif** i **Banku BISE** oraz ze składek członkowskich.

ISSN 1644-1486

9 771644 148007 >